

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

LIETUVOS STABILUMO 2023 METŲ PROGRAMA

2023 m. balandžio 28 d.

TURINYS

SANTRAUKA	7
I DALIS ĮVADAS	9
II DALIS EKONOMIKOS PERSPEKTYVOS	12
1 SKYRIUS VIDUTINIO LAIKOTARPIO ERS	12
2 SKYRIUS LIETUVOS MOKĖJIMŲ BALANSAS	16
III DALIS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ PADĖTIS IR PERSPEKTYVOS	20
1 SKYRIUS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI 2022–2023 METAIS.....	20
2 SKYRIUS VIDUTINIO LAIKOTARPIO FISKALINĖS POLITIKOS GAIRĖS	25
3 SKYRIUS 2022–2026 METŲ STRUKTŪRINIS BALANSAS.....	27
4 SKYRIUS VIDUTINIO LAIKOTARPIO PAJAMŲ IR IŠLAIDŲ POLITIKOS PRIORITETAI IR JŲ ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS	29
5 SKYRIUS VALDŽIOS SEKTORIAUS SKOLA IR JOS PROJEKCIJOS.....	37
IV DALIS VIEŠŲJŲ FINANSŲ KOKYBĖ	40
1 SKYRIUS MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMAS	40
2 SKYRIUS BIUDŽETO SISTEMOS PERTVARKA.....	42
3 SKYRIUS VNT VALDYMO PERTVARKA	42
4 SKYRIUS FINANSINIO STABILUMO UŽTIKRINIMAS	43
V DALIS ILGALAIKIS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ TVARUMAS	44
VI DALIS MAKROEKONOMINIŲ IR FISKALINIŲ PROJEKCIJŲ PALYGINIMAS, RIZIKOS IR JAUTRUMO ANALIZĖ	45
1 SKYRIUS PROJEKCIJŲ PALYGINIMAS	45
2 SKYRIUS JAUTRUMO ANALIZĖ	47
3 SKYRIUS RIZIKOS VERTINIMAS.....	49
VII DALIS VALSTYBĖS FINANSŲ DUOMENYS.....	52
VIII DALIS INSTITUCINĖ VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ SĄRANGA	60

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Makroekonominiai rodikliai	13
2 lentelė. Darbo rinkos rodikliai	14
3 lentelė. Kainų rodikliai	15
4 lentelė. Pagrindinės prielaidos	16
5 lentelė. Sektorių balansai	19
6 lentelė. Su COVID-19 susijusios valdžios sektoriaus išlaidų priemonės	21
7 lentelė. Valdžios sektoriaus subsektorių balansai	24
8 lentelė. Numatomas EGADP dotacijos paskirstymas vidutiniu laikotarpiu	26
9 lentelė. Ekonomikos ciklai	29
10 lentelė. Ilgalaičių valdžios sektoriaus išlaidų projekcijos	44
11 lentelė. BVP projekcijų palyginimas su SP2022 pateiktomis projekcijomis	45
12 lentelė. Programoje pateiktų valdžios sektoriaus balanso projekcijų palyginimas su SP2022 pateiktomis projekcijomis	46
13 lentelė. Valdžios sektoriaus skolos projekcijų palyginimas su SP2022 pateiktomis projekcijomis	46
14 lentelė. Finansų ministerijos ir EK projekcijų palyginimas	47
15 lentelė. Alternatyvūs scenarijai	47
16 lentelė. Valdžios sektoriaus balanso ir centrinės valdžios mokėtinų palūkanų pokytis	48
17 lentelė. Valdžios sektoriaus finansus galinčios paveikti rizikos ir kitos rizikos	50
18 lentelė. Valstybės garantijos 2023 metais	52
19 lentelė. Valdžios sektoriaus rodikliai 2022–2026 metais	52
20 lentelė. Valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos pagal nesikeičiančios politikos scenarijų	53
21 lentelė. Valdžios sektoriaus skolos projekcijos	53
22 lentelė. Išlaidos, į kurias atsižvelgiama, vertinant valdžios sektoriaus išlaidų atitiktį SAP išlaidų augimo ribojimo taisyklei	54
23 lentelė. EGADP subsidijų poveikis valdžios sektoriaus finansų projekcijoms, proc. BVP	54
24 lentelė. Valstybės garantijos 2023 metais	55
25 lentelė. Su aukštomis energijos kainomis susijusios išlaidų ir pajamų priemonės, proc. BVP	57

SANTRUMPOS

2022 metų biudžetas	Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansiniai rodikliai, patvirtinti Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu ¹
2023 metų biudžetas	Lietuvos Respublikos 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansiniai rodikliai, patvirtinti Lietuvos Respublikos 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu ²
APVNT	administracinės paskirties valstybės nekilnojamasis turtas
Biudžeto sistemos pertvarka	Lietuvoje vykdoma biudžeto formavimo ir strateginio planavimo sistemos pertvarka
BVP	bendrasis vidaus produktas. Programoje (išskyrus Programos dalis, susijusias su ERS) naudojama 2022 metų BVP to meto kainomis 66 918,2 mln. eurų reikšmė
COVID-19	COVID-19 liga (koronaviruso infekcija)
EGADP	Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (angl. <i>Recovery and Resilience Facility</i>) – nauja Europos Sąjungos dotacijų ir paskolų Europos Sąjungos valstybėms narėms priemonė, skirta struktūrinėms reformoms ir susijusioms investicijoms bei žaliajai ir skaitmeninei transformacijai įgyvendinti, nustatyta 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė ³ .
EK	Europos Komisija
ERS	Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengtas ekonominės raidos scenarijus, 2023 m. kovo 20 d. paskelbtas Finansų ministerijos interneto svetainėje ⁴ , patvirtintas fiskalinės institucijos ⁵

¹ Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/dec7de105f2211ecb2fe9975f8a9e52e/asr?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=30674c64-f510-408c-83ab-68d2940d66b3>.

² Lietuvos Respublikos 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/40977c216c2611ed8a47de53ff967b64?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=30674c64-f510-408c-83ab-68d2940d66b3>.

³ Lietuva iš šios priemonės gali gauti apie 2,099 mlrd. eurų negražintinos dotacijos, kurios suma bus papildyta negražintinos dotacijos apie 194 mln. eurų suma pagal REPowerEU iniciatyvą. Taip pat svarstoma kreiptis į EK dėl EGADP paskolos dalies.

⁴ ERS, <https://finmin.lrv.lt/lt/aktualus-valstybes-finansu-duomenys/ekonomines-raidos-scenarijus>.

⁵ Fiskalinės institucijos išvada dėl ERS tvirtinimo, <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/24154/isvada-del-ekonomines-raidos-scenarijaus-tvirtinimo>.

Ekonominės raidos scenarijus	Programoje vartojamas terminas, įvardijantis kitą, negu ERS, Finansų ministerijos parengtą ir Finansų ministerijos interneto paskyroje paskelbtą ekonominės raidos scenarijų, nurodant konkretaus scenarijaus paskelbimo metus ir mėnesį ⁶
ES	Europos Sąjunga
ES lėšos	ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos (išskyrus EGADP lėšas)
ESS	2010 metų Europos sąskaitų sistema
Fiskalinė institucija	Lietuvos nepriklausoma fiskalinė institucija, kurios funkcijas vykdo Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės Biudžeto politikos stebėsenos departamentas ⁷
GPM	gyventojų pajamų mokestis
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
Konstitucinis įstatymas	Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas ⁸
LBP2023	2023 metų Lietuvos biudžeto projektas
Lietuvos EGADP planas	Lietuvos struktūrinių reformų ir susijusių investicijų bei žaliajai ir skaitmeninei transformacijai įgyvendinti numatytų priemonių planas, kurį 2022–2026 metais numatoma įgyvendinti priemonės „Kitos kartos ES“ (angl. <i>Next Generation EU</i>) lėšomis
MMA	minimalioji mėnesinė alga
NPD	neapmokestinamasis pajamų dydis
NPP	2021–2030 metų nacionalinis pažangos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo „ ⁹
Programa	Lietuvos stabilumo 2023 metų programa
PSDF	Privalomojo sveikatos draudimo fondas
PVM	pridėtinės vertės mokestis
Rekomendacija Lietuvai	2022 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendacija dėl Lietuvos 2022 m. nacionalinės reformų darbotvarkės su Tarybos nuomone dėl 2022 m. Lietuvos stabilumo programos ¹⁰

⁶ **Ekonominės raidos scenarijai**, <https://finmin.lrv.lt/lt/aktualus-valstybes-finansu-duomenys/ekonomines-raidos-scenarijus/ekonomines-raidos-scenarijaus-archyvas>.

⁷ Fiskalinės institucijos paskyra internete: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/BiudzetoStebesena>.

⁸ **Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas**, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/6be2c020699a11e48710f0162bf7b9c5/asr?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=30674c64-f510-408c-83ab-68d2940d66b3>.

⁹ **NPP**, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c1259440f7dd11eab72ddb4a109da1b5/asr>.

¹⁰ **Rekomendacija Lietuvai**, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0901\(15\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0901(15)).

SAP	Stabilumo ir augimo paktas ¹¹
SODRA	Valstybinio socialinio draudimo fondas
SP2022	Lietuvos stabilumo 2022 metų programa, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. balandžio 27 d. nutarimu Nr. 404 „Dėl Lietuvos stabilumo 2022 metų programos“
Struktūrinis balansas	valdžios sektoriaus struktūrinis balanso rodiklis
Su COVID-19 susijusios priemonės	su COVID-19 pandemijos valdymu ir jos neigiamų padarinių švelninimu susijusios priemonės
SVKI	vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal su kitomis ES valstybėmis narėmis metodiškai suderintą vartotojų kainų indeksą
VDA	Valstybės duomenų agentūra
Vyriausybės programos įgyvendinimo planas	Aštuonioliktosios Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“ ¹²
VMI	Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
VNT	valstybės nekilnojamasis turtas

¹¹ 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1175/2011; 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1177/2011.

¹² **Vyriausybės programos įgyvendinimo planas,**

[https://e-](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/bef7d43286fe11eb998483d0ae31615c?positionInSearchResults=6&searchModelUID=98674a8c-8953-4d90-8c3a-93d9e4a41b6a)

[seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/bef7d43286fe11eb998483d0ae31615c?positionInSearchResults=6&searchModelUID=98674a8c-8953-4d90-8c3a-93d9e4a41b6a](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/bef7d43286fe11eb998483d0ae31615c?positionInSearchResults=6&searchModelUID=98674a8c-8953-4d90-8c3a-93d9e4a41b6a).

SANTRAUKA

Programa parengta vis dar esant geopolitinei įtampai Europoje (toliau – geopolitinė įtampa), ekonominės padėties neapibrėžtumui (toliau – neapibrėžtumas) ir aukštomis elektros energijos ir gamtinių dujų kainoms (toliau kartu – energijos kainos). Taip pat išlieka poreikis stiprinti Lietuvos karinį, kibernetinį, ekonominį saugumą, padėti Lietuvoje prieglobstį radusiems Ukrainos žmonėms, pasitraukusiems į Lietuvą iš Ukrainos dėl 2022 m. vasario 24 d. pradėtos atviros Rusijos Federacijos karinės agresijos prieš Ukrainą ir jos žmones ir aktyvių karinių veiksmų (toliau – Rusijos kariniai veiksmai Ukrainoje).

2022 metais Lietuvos ekonomika augo 1,9 procento. 2023 metais ekonominį aktyvumą slopins išliekanti geopolitinė įtampa dėl Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą, nestabili išorės aplinka, stiprėjantis 2022 metais pradėtos griežtinti monetarinės politikos poveikis vidaus ir užsienio paklausai. Numatoma, kad 2023 metais BVP augimas sulėtės iki 0,5 procento, o 2024–2026 metais vidutiniškai per metus gali siekti apie 3 procentus.

2022 metų valdžios sektoriaus balanso reikšmė per 2022 metus kito nuo –3,3 procento BVP reikšmės, nustatytos 2022 metų biudžete, iki –4,9 procento BVP tarpinės reikšmės patikslinus 2022 metų biudžetą ir –0,6 procento BVP faktinės reikšmės. Valdžios sektoriaus deficito mažėjimą, palyginti su 2022 metų biudžete nustatytu rodikliu, lėmė mažesnės valdžios sektoriaus išlaidos ir didesnės valdžios sektoriaus pajamos.

2023 metais numatomas 2,2 procento BVP deficitas – 2,7 procentinio punkto mažesnis, negu nustatytas 2023 metų biudžete. Geresnį valdžios sektoriaus balansą gali lemti didesnės valdžios sektoriui priskirtinų biudžetų pajamos. Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad energijos kainos sumažėjo, palyginti su 2023 metų biudžeto rengimo ir tvirtinimo metu buvusiomis kainų tendencijomis, gali neprireikti dalies 2023 metams numatytų lėšų pagalbos gyventojams ir verslui priemonėms, susijusioms su energijos kainomis.

Atsižvelgiant į poreikį užtikrinti valdžios sektoriaus finansų tvarumą, daroma prielaida, kad nuo 2024 metų vėl bus pradėtos taikyti nacionalinės ir ES fiskalinės drausmės taisyklės. Siekiant laikytis vidutinio laikotarpio tikslo, 2024–2026 metais palaipsniui bus gerinamas valdžios sektoriaus balansas. Projektuojama, kad 2024–2026 metais valdžios sektoriaus deficitas sudarys atitinkamai 1,7 procento BVP, 1,4 procento BVP ir 0,9 procento BVP. Programoje projektuojami valdžios sektoriaus balanso rodikliai lemia pirminio struktūrinio deficito mažėjimą, todėl fiskalinė padėtis taps vis neutralesnė. Nepaisant to, kad numatomas deficito mažėjimas, nominalios valdžios sektoriaus išlaidos didės dėl valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų numatomų didėjančių pajamų ir ES lėšomis įgyvendinamų investicijų projektų, tarp jų – projektų, skirtų EGADP plane numatytoms priemonėms įgyvendinti.

Projektuojama, kad valdžios sektoriaus skola 2023 metais sumažės 0,6 procentinio punkto BVP, lyginant su 2022 metais, ir sudarys 37,8 procento BVP. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykio sumažėjimą daugiausia lems mažesnis valstybės biudžeto deficitas.

Numatoma, kad vidutiniu laikotarpiu skolos ir BVP santykis sudarys mažiau negu 40 procentų BVP ir 2026 metų pabaigoje sieks apie 38,6 procento BVP.

Artimuoju laikotarpiu pagrindinė rizika valdžios sektoriaus finansams išliks dėl geopolitinės padėties pokyčių ir jos galimo poveikio Lietuvos, ES ekonomikoms, žmonėms, saugumo padėčiai. Atsargiai planuojami valdžios sektoriui priskiriami biudžetai sudaro prielaidą mažinti neigiamą rizikų poveikį vidutinio ir ilgojo laikotarpių valdžios sektoriaus finansų tvarumui, jeigu rizikos pasitvirtintų.

I DALIS IVADAS

Programa – Lietuvos vidutinio laikotarpio fiskalinės politikos dokumentas, rengiamas kiekvienais metais, kaip tai numato SAP nustatyta ES valstybių narių biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos koordinavimo procedūra. Programoje pateikta informacija apima 2022–2026 metų laikotarpį – atnaujintą ERS, fiskalinės politikos gaires ir valdžios sektoriaus finansų projekcijas.

Pagal 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 473/2013 dėl euro zonos valstybių narių biudžeto planų projektų stebėsenos bei vertinimo ir perviršinio deficito padėties ištaisymo užtikrinimo bendrųjų nuostatų 4 straipsnio 1 dalį euro zonos valstybės narės turi viešai paskelbti savo nacionalinius vidutinės trukmės fiskalinius planus, atitinkančius jų vidutinės trukmės biudžeto sistemą. Programoje pateikiama informacija apie nacionalinius vidutinės trukmės fiskalinius planus ir institucinę valdžios sektoriaus finansų sąrangą.

Programa parengta atsižvelgiant į rekomendaciją Lietuvai, EK pateiktas fiskalinės politikos 2024 metams gaires¹³, vadovaujantis Priimtinių veiksmų kodekso reikalavimais dėl stabilumo programos turinio ir pateikimo formato¹⁴. Programoje pateikta informacija apie Lietuvos EGADP plano, priemonių, susijusių su energijos kainų augimu ir pagalba Ukrainos žmonėms, pasitraukusiems į Lietuvą dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje, įgyvendinimo poveikį viešiesiems finansams. Programa suderinta su 2023 metų Lietuvos reformų darbotvarke¹⁵.

Lietuvos Respublikos Seimo 2022 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. XIV-932 „Dėl nepaprastosios padėties įvedimo“¹⁶ Lietuvos Respublikos teritorijoje nuo 2022 m. kovo 17 d. įvesta nepaprastoji padėtis, kuri visame pasienio ruože prie Lietuvos Respublikos valstybės sienos su Baltarusijos Respublika, Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi ir pasienio kontrolės punktuose, esančiuose ne pasienio ruožo teritorijoje, pratęsta iki 2023 m. gegužės 2 d. 24 valandos 00 minučių¹⁷.

Lietuvos Respublikoje 2023 metais vis dar galioja išskirtinės aplinkybės, siejamos su geopolitine situacija ir jos neigiamu poveikiu valdžios sektoriaus finansams. Išskirtinės aplinkybės nustatomos ir atšaukiamos vadovaujantis Konstitucinio įstatymo 7 straipsniu. Pagal Konstitucinį įstatymą ir SAP išskirtinės aplinkybės – nepaprastas įvykis, kurio valstybės

¹³ 2023 m. kovo 8 d. EK dokumentas „Fiskalinės politikos gairės 2024 metams“, https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-03/COM_2023_141_1_EN_ACT_part1_v4.pdf.

¹⁴ Priimtinių veiksmų kodeksas, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9344-2017-INIT/en/pdf>.

¹⁵ Nacionalinės reformų darbotvarkės, <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/europos-semestras>.

¹⁶ Seimo 2022 m. kovo 10 d. nutarimas Nr. XIV-932 „Dėl nepaprastosios padėties įvedimo“, [https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c2966eb2a07111ec9e62f960e3ee1cb6?positionInSearchResults=0&searchMModelUUID=db305de9-607b-41e5-b6ec-7220e05d4217](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c2966eb2a07111ec9e62f960e3ee1cb6?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=db305de9-607b-41e5-b6ec-7220e05d4217).

¹⁷ Seimo 2023 m. kovo 14 d. nutarimas Nr. XIV-1789 „Dėl nepaprastosios padėties įvedimo“, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5aaf73d2c25511ed924fd817f8fa798e?jfwid=6i5017f4g>.

valdžios institucijos negali kontroliuoti ir kuris daro didelį poveikį valdžios sektoriaus finansų būklei, arba didelis ekonomikos nuosmukis. 2022 m. rugsėjo 20 d. fiskalinė institucija paskelbė išvadą, kad šalyje susidariusi neįprasta padėtis atitiko išskirtinių aplinkybių sąvoką¹⁸.

Nustačius išskirtines aplinkybes, vadovaudamasi Konstitucinio įstatymo 7 straipsnio 3 dalimi, Finansų ministerija kartą per ketvirtį atnaujina ERS, skelbia ją viešai, o fiskalinė institucija Seimui teikia išvadą dėl šio scenarijaus tvirtinimo.

Esant išskirtinėms aplinkybėms ir atsižvelgiant į tai, kad pagal ERS apskaičiuotas produkcijos atotrūkis nuo potencialo 2023 metais bus neigiamas, Konstituciniame įstatyme nustatytos fiskalinės drausmės taisyklės 2023 metais valdžios sektoriui netaikomos.

Kaip 2022 metais numatyta¹⁹ nustatant išskirtines aplinkybes, Vyriausybė, įvertinusi numatomą 2023 metų valdžios sektoriaus finansų būklę, ją lemiančius veiksnius, sprendimą dėl išskirtinių aplinkybių priims iki 2023 metų liepos 30 dienos.

2020–2023 metais taikoma bendroji SAP išimtis – SAP lankstumo sąlyga, kurią EK taiko dėl COVID-19 pandemijos kilus ES, euro zonos ekonominei krizei, šalims patiriant ekonomikos nuosmukį ir dideles valdžios sektoriaus išlaidas. Galiojant lankstumo sąlygai, struktūrinio balanso nukrypimas nuo vidutinio laikotarpio tikslo nelaikomas neatitinkančiu SAP nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių. EK pateiktose fiskalinės politikos 2024 metams gairėse teigiama, kad bendroji SAP išimtis nebebus taikoma nuo 2024 metų pradžios. 2024 metų pavasarį EK vertins Programą. Jeigu Lietuvos valdžios sektoriaus faktinis 2023 metų deficitas arba 2024 metų numatomas deficitas viršys 3 procentus BVP, Lietuvai bus pradėta taikyti perviršinio deficito procedūra. Taikant perviršinio deficito procedūrą, Lietuva turės pateikti EK valdžios sektoriaus balansą gerinančių fiskalinės politikos priemonių planą ir nustatyti jo įgyvendinimo terminus.

Rengiant Programoje pateiktas vidutinio laikotarpio valdžios sektoriaus finansų projekcijas, daryta prielaida, kad nuo 2024 metų vėl bus pradėtos taikyti Konstituciniame įstatyme, SAP nustatytos fiskalinės drausmės taisyklės. Taikant fiskalinės drausmės taisykles, 2024–2026 metais turi būti tokie struktūriniai valdžios sektoriaus balansai, kad vidutiniu laikotarpiu nebūtų nukrypta nuo vidutinio laikotarpio tikslo.

Lietuvos vidutinio laikotarpio tikslas nustatomas vadovaujantis SAP ir Konstituciniu įstatymu. Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. kovo 16 d. nutarimu Nr. XIV-193 „Dėl vidutinio laikotarpio tikslo nustatymo“ ir Lietuvos Respublikos Seimo 2022 m. kovo 17 d. nutarimu Nr. XIV-945 „Dėl 2023–2025 metų vidutinio laikotarpio tikslo nustatymo“ nustatytas

¹⁸ **Fiskalinės institucijos išvada Nr. BPE-8**, <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/24111/isvada-del-susidariusios-padeties-atikties-isskirtiniu-aplinkybiu-savokai>.

¹⁹ **2022 m. rugpjūčio 24 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 863 „Dėl įgaliojimų suteikimo Lietuvos Respublikos Finansų ministerijai“**, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/25ec3b64246c11edb36fa1cf41a91fd9?jfwid=uhnrkypb5>.

2022–2025 metų vidutinio laikotarpio tikslas – ne didesnis kaip 1 procentas BVP to meto kainomis struktūrinis valdžios sektoriaus deficitas.

Vyriausybė Programai pritarė 2023 m. balandžio 26 d.²⁰ Įprastai Programa pristatoma Seimo Europos reikalų komiteto, Biudžeto ir finansų komiteto ir Audito komiteto nariams. Programoje pateiktų fiskalinių rodiklių vertinimą atlieka fiskalinė institucija. 2023 m. balandžio 28 d. Programa pateikiama EK ir Euro grupei.

²⁰ 2023 m. balandžio 26 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 295 „Dėl Lietuvos stabilumo 2023 metų programos“, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/575dbbf1e42f11eda305cb3bdf2af4d8?positionInSearchResults=0&searchModelUID=47bb2592-6c6d-46c0-9228-9e21f3de0581>.

II DALIS EKONOMIKOS PERSPEKTYVOS

1 SKYRIUS VIDUTINIO LAIKOTARPIO ERS

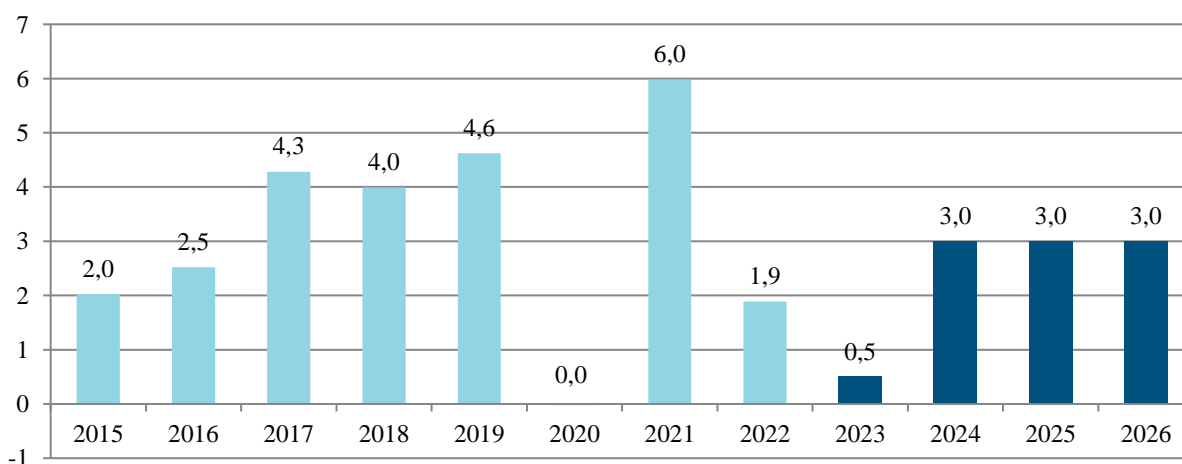
Finansų ministerija 2023 metų kovo mėnesį paskelbė ERS, kurį patvirtino nepriklausoma fiskalinė institucija. Statistinių duomenų ir kitos informacijos įtraukimo į ERS data – 2023 m. kovo 1 d.

ERS parengtas įvertinus faktinę Lietuvos ekonomikos raidą 2022 metais, 2023 metų biudžete numatytas priemonės, monetarinės politikos ir išorės aplinkos pokyčius. Scenarijaus prielaidos dėl išorės aplinkos atitinka EK 2023 metų vasario mėnesį paskelbtą ekonominę prognozę (4 lentelė)²¹.

Nors Lietuvos ekonomikai pavyko santykinai sėkmingai atlaikyti 2022 metais dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje kilusius iššūkius – metinis BVP pokytis 2022 metais siekė 1,9 procento, 2022 metų pabaigoje buvo fiksuoti sudėtingesnį laikotarpį pranašaujantys ženklai: IV ketvirtį apdirbamosios gamybos ekonominėje veikloje sukuriama pridėtinė vertė sumažėjo 2 procentais, o didmeninės ir mažmeninės prekybos, transporto, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklose – 2,2 procento, slopstant užsienio paklausai prekių ir paslaugų eksporto pokytis nuo 15,2 procento per tris pirmuosius 2022 metų ketvirčius sulėtėjo iki 1,3 procento IV ketvirtį, o namų ūkių išlaidos prekėms ir paslaugoms IV ketvirtį sumažėjo 2,8 procento.

2023 metais ekonominį aktyvumą slopins išliekanti geopolitinė įtampa dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje, nestabili išorės aplinka, stiprėjantis 2022 metais pradėtos griežtinti monetarinės politikos poveikis vidaus ir užsienio paklausai. Numatoma, kad 2023 metais BVP augimas sulėtės iki 0,5 procento, o 2024–2026 metais vidutiniškai per metus gali siekti apie 3 procentus (1 paveikslas, 1 lentelė).

1 paveikslas. Lietuvos BVP pokyčiai, proc.

Šaltiniai: Finansų ministerija, VDA.

²¹ EK 2023 m. vasario mėn. paskelbta ekonominė prognozė, https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-02/ip194_en_1.pdf.

1 lentelė. Makroekonominiai rodikliai

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	Rodiklio reikšmė 2022 metais, mln. eurų	Pokytis, procentais				
			2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
BVP, grandine susieta apimtis	B1g	46 897,7	1,9	0,5	3,0	3,0	3,0
BVP to meto kainomis	B1g	66 918,2	19,1	10,3	5,3	5,1	5,1
BVP sudedamosios dalys (grandine susieta apimtis)							
Namų ūkių vartojimo išlaidos ir ne pelno institucijų, aptarnaujančių namų ūkius, vartojimo išlaidos (NPI)	P.3	28 370,9	0,5	0,5	3,4	3,4	3,4
Valdžios sektoriaus galutinio vartojimo išlaidos	P.3	6 392,8	0,3	0,5	0,0	0,0	0,0
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	P.51	10 681,0	2,6	2,7	5,4	5,4	5,4
Atsargų pokytis ir vertybių įsigijimas, atėmus netektį, BVP procentais	P.52 + P.53	–	–	–	–	–	–
Prekių ir paslaugų eksportas	P.6	47 046,2	11,3	0,0	4,9	4,9	4,9
Prekių ir paslaugų importas	P.7	43 091,1	11,1	0,3	5,2	5,2	5,2
Įtaka realiam BVP pokyčiui, procentiniais punktais							
Galutinė vidaus paklausa		45 319,7	0,9	1,0	3,2	3,2	3,2
Atsargų pokytis ir vertybių įsigijimas, atėmus netektį	P.52 + P.53	–	–	–	–	–	–
Prekių ir paslaugų balansas	B.11	3 955,1	0,7	–0,3	–0,2	–0,2	–0,2

Šaltiniai: Finansų ministerija, VDA.

Pastaba. ERS parengtas naudojant statistinius duomenis, paskelbtus iki 2023 m. kovo 1 d.

2023 metais Rusijos kariniai veiksmai Ukrainoje neigiamai paveiks ekonominę aktyvumą ir darbo rinką Lietuvoje, tačiau neigiamas poveikis jai nebus itin didelis. Viena vertus, pablogėję verslo lūkesčiai ir susilpnėjusi eksportuojamos produkcijos paklausa slopins verslo plėtros ir darbuotojų samdos procesus ir neigiamai paveiks nekvalifikuotų ar mažiau kvalifikuotų darbuotojų paklausą, smarkiau gali išaugti jaunimo nedarbas. Kita vertus, 2022 metų pabaigoje darbo rinkoje vis dar vyravo didelė laisvų darbo vietų pasiūla ir aukštos kvalifikacijos darbuotojų trūkumas, ekonomikos aktyvumo sulėtėjimas numatomas laikinas, taigi įmonės turėtų būti suinteresuotos išlaikyti aukštos kvalifikacijos darbuotojus. Numatoma, kad dėl prastos geopolitinės situacijos nulemtų pasekmių 2023 metais užimtų gyventojų skaičius sumažės 0,7 procento, o nedarbo lygis, apskaičiuotas pagal gyventojų užimtumo tyrimo metodiką, padidės iki 7 procentų. ERS numatoma, kad nuo 2024 metų atsigaunant ekonominiam aktyvumui nedarbo lygis ims palaipsniui mažėti ir sudarys 6,8 procento, o vėlesniais vidutinio laikotarpio metais priartės prie 6 procentų. ERS grindžiamas vėliausiomis (2022 metų rugsėjo mėnesį paskelbtomis) atnaujintomis Eurostato demografinėmis projekcijomis (pagrindinis scenarijus). Jose numatoma, kad nuo 2024 metų dėl neigiamos natūralios gyventojų kaitos darbingo amžiaus gyventojų skaičius Lietuvoje ims palaipsniui mažėti, todėl erdvės užimtų gyventojų skaičiui augti bus nedaug. Todėl ERS numatoma, kad nuo 2024 metų mažėjant nedarbui užimtų gyventojų skaičius nedidės.

2022 metais, trečius metus iš eilės, darbo užmokesčio augimo rodiklis buvo dviženklis, o užfiksuotas 13 procentų augimas buvo sparčiausias nuo 2009 metų (2 lentelė). Darbo užmokestis didėjo viešajame (10,2 procento) ir privačiame (14,4 procento) sektoriuose. Pagrindiniai veiksniai, skatinę darbo užmokesčio augimą 2022 metais, išliks svarbūs ir 2023 metais: didesnė MMA (2023 metais padidinta 15,1 procento iki 840 eurų), padidintas pareiginės algos bazinis dydis, darbuotojams palanki situacija darbo rinkoje ir didesnės derybinės galios dėl išliekančio kvalifikuotų darbuotojų trūkumo. Atlyginimo augimą skatins ir 2023 metų biudžete numatytas sveikatos priežiūros, švietimo sektorių, vidaus tarnybos sistemos, kultūros ir meno darbuotojų atlyginimų didinimas. Visgi lėtėjant ekonominiam aktyvumui, verslui susiduriant su didesniais finansiniais iššūkiais dėl augančių paskolų administravimo kaštų, pastaraisiais metais stebėtas atlyginimų augimo pagreitis turėtų palaiapsniui išblėsti. Numatoma, kad 2023 metais darbo užmokestis galėtų augti 9,1 procento, o 2024–2026 metais sulėtėti iki 5 procentų per metus.

2 lentelė. Darbo rinkos rodikliai

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	Rodiklio reikšmė 2022 metais	Pokytis, procentais				
			2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
1. Užimtų gyventojų skaičius, tūkst.		1 420,8	3,8	-0,7	0,0	-0,1	-0,2
2. Užimtumas, dirbta valandų, tūkst.		2 672 873	5,4	-	-	-	-
3. Nedarbo lygis, procentais		-	5,9	7,0	6,8	6,5	6,3
4. Darbo našumas (bendroji pridėtinė vertė palyginamosiomis kainomis, tenkanti vienam užimtam gyventojui), tūkst. eurų		33,0	-1,9	1,2	3,0	3,1	3,2
5. Darbo našumas, dirbta valandų (bendroji pridėtinė vertė palyginamosiomis kainomis, tenkanti vienai faktiškai dirbtai valandai), eurais		-	-	-	-	-	-
6. Atlygis darbuotojams, mln. eurų	D.1	31 163,4	15,6	9,8	5,3	5,2	5,1
7. Atlygis vienam darbuotojui, eurais		24 361,6	10,6	10,5	5,3	5,2	5,3

Šaltiniai: VDA, Finansų ministerija.

Pastabos:

1. ERS parengtas naudojant statistinius duomenis, paskelbtus iki 2023 m. kovo 1 d.
2. 1 eilutėje duomenys pateikiami pagal gyventojų užimtumo tyrimo metodiką.
3. 3 eilutėje pateikiama rodiklio reikšmė.

Išankstiniais duomenimis, 2023 metų vasario mėnesį metinė infliacija mažėjo penktą mėnesį iš eilės ir sudarė 17,2 procento. ERS numatoma, kad šios tendencijos išliks. Mažesnę infliaciją lems ERS rengimo metu susiformavusi palankesnė situacija energijos žaliavų rinkose, dėl kurios turėtų mažėti transporto priemonių degalų, dujų, biokuro ir elektros kainos. Mažesnės energijos kainos teigiamai veiks gamybos sąnaudas, todėl kitų prekių ir paslaugų kainos taip pat bus palankesnės – stabilizuosis arba ims mažėti. Prie palankesnės kainų raidos šiemet prisidės ir pasaulinių tiekimo grandinių normalizavimasis, numatomas lėtesnis darbo užmokesčio augimas bei Europos Centrinio Banko vykdomas pinigų politikos griežtinimas. Numatoma, kad vidutinė metinė infliacija 2023 metais sudarys 8,5 procento (3 lentelė).

Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais laikantis prielaidos, kad energijos žaliavų kainos išliks stabilios, infliacijos tempas turėtų priartėti prie 2 procentų.

3 lentelė. Kainų rodikliai

Rodiklio pavadinimas	Rodiklio reikšmė 2022 metais	Pokytis, procentais				
		2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
1. BVP defliatorius	142,7	16,9	9,8	2,3	2,0	2,0
2. Namų ūkių vartojimo išlaidų defliatorius	137,7	18,8	8,5	2,3	2,0	2,0
3. SVKI (vidutinis metinis)	137,6	18,9	8,5	2,3	2,0	2,0
4. Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidų defliatorius	171,0	10,7	21,0	4,1	3,3	3,3
5. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo defliatorius	131,1	13,6	5,5	2,7	2,4	2,4
6. Prekių ir paslaugų eksporto defliatorius	124,0	15,9	4,4	2,0	1,2	1,2
7. Prekių ir paslaugų importo defliatorius	137,6	25,1	1,0	1,5	1,1	1,1

Šaltiniai: VDA, Finansų ministerija.

Pastaba. ERS parengtas naudojant statistinius duomenis, paskelbtus iki 2023 m. kovo 1 d.

Tikėtina, kad darbo užmokesčio augimui viršijant kainų augimą ir dėl 2023 metų biudžete numatytų lėšų pagalbos priemonėms, susijusioms su energijos kainų augimu, namų ūkių perkamoji galia šiemet stabilizuosis. Nors ERS numatomas lėtesnis kainų augimas, jų lygis išliks aukštas ir vis dar turės slopinančią įtaką gyventojų sprendimams dėl vartojimo išlaidų didinimo. Namų ūkių galimybes įsigyti prekių ir paslaugų slopins ir monetarinės politikos pokyčiai bei ERS numatomi darbo rinkos pokyčiai. Padėti palaikyti vartojimo įpročius galėtų santaupos, kurios, remiantis indėlių statistika, toliau reikšmingai viršija iki pandemijos buvusį lygį. Jeigu neįvyks esminių vartotojų elgsenos pokyčių, namų ūkių vartojimo išlaidos 2023 metais galėtų augti panašiu tempu kaip ir 2022 metais – 0,5 procento. Vidutiniu laikotarpiu, normalizavusis kainų augimui, o disponuojamoms pajamoms toliau augant, stiprės gyventojų perkamoji galia, o tai sudarys sąlygas gerėti ir gyventojų lūkesčiams bei sparčiau didinti išlaidas prekėms ir paslaugoms. Namų ūkių vartojimo išlaidos 2024–2026 metais galėtų augti 3,4 procento kasmet.

2023 metais išliekantis padidėjęs ekonominis neapibrėžtumas, griežtinama monetarinė politika lems vangų privataus sektoriaus investavimą. Aktyvumo svyravimai gyvenamojo nekilnojamojo turto rinkoje neigiamai veiks investicijų į būstą raidą, o nestabili išorinė aplinka slopins investicinį procesą pramonės ir transporto ekonominėse veiklose. Investicinio proceso aktyvumą 2023 metais skatins numatomas ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos ir EGADP lėšomis finansuojamų projektų įgyvendinimo paspartėjimas. ERS numatoma, kad bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo išlaidos 2023 metais galėtų būti 2,7 procento didesnės. Vis dar trūkstant tinkamos kvalifikacijos darbuotojų, išliekant poreikiui didinti darbo našumą, siekiant mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro ir didinti šalies ekonomikos potencialą, kitais vidutinio laikotarpio metais investicinis procesas turėtų suaktyvėti. 2024–2026 metais išlaidos investicijoms galėtų augti 5,4 procento kasmet.

Remiantis EK 2023 metų vasario mėnesio prognoze, daugelio Lietuvos prekybos partnerių ES ekonomikos 2023 metais patirs stagnaciją, o dėl aukštos infliacijos 2022 metais sumažėjusi gyventojų perkamoji galia šiose šalyse trumpuoju laikotarpiu negrįš į buvusį lygį. Dėl monetarinės politikos pokyčių ir karo Ukrainoje sukeltų pasekmių globali eksporto iš Lietuvos paklausa šiemet taip pat bus prislopinta. ERS numatoma, kad 2023 metais Lietuvos prekių ir paslaugų eksporto (palyginamosiomis kainomis) metinis pokytis sudarys 0 procentų. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais, atsigavus užsienio paklausai, tikėtinas 4,9 procento metinis augimas.

4 lentelė. Pagrindinės prielaidos

Rodiklio pavadinimas	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
1. Lietuvos trumpalaikės palūkanų normos (vidutinės metinės), procentais	1,5	3,3	2,7	2,6	2,9
2. Lietuvos ilgalaikės palūkanų normos (vidutinės metinės), procentais	3,3	4,0	4,0	4,2	4,4
3. JAV dolerio ir euro keitimo kursas (vidutinis metinis)	1,04	1,08	1,09	1,09	1,09
4. Nominalusis efektyvus valiutų keitimo kursas	-4,0	3,3	0,0	0,0	0,0
5. Valiutos keitimo kursas euro atžvilgiu (vidutinis metinis) (šalims, kurios nėra euro zonos arba VKM II narės)	–	–	–	–	–
6. Pasaulio (be ES) BVP augimas, procentais	3,1	3,0	3,3	3,3	3,3
7. ES BVP augimas, procentais	3,5	0,8	1,6	1,6	1,6
8. Pagrindinių eksporto rinkų augimas, procentais	3,3	1,6	2,2	2,2	2,2
9. Pasaulio (išskyrus ES) importo augimas, procentais	4,4	2,4	3,6	3,6	3,6
10. Naftos kainos (<i>Brent</i> , JAV doleriais už barelį)	100,7	84,8	79,9	79,9	79,9

Šaltiniai: Finansų ministerija, EK (2023 metų žiemos prognozės).

Pastabos:

1. 3, 4, 6, 7, 9, 10 eilutėms taikoma techninė prielaida, kurią 2023 m. vasario 13 d. paskelbė EK.
2. 5 eilutėje VKM II – antrasis valiutų kurso mechanizmas.

2 SKYRIUS LIETUVOS MOKĖJIMŲ BALANSAS

Šiame skyriuje teikiama medžiaga grindžiama mokėjimo balanso eilučių ir BVP santykio analize.

2022 metais einamosios sąskaitos balansas pirmą kartą nuo 2016 metų tapo neigiamas ir sudarė –5,1 procento BVP (2 paveikslas). 2021 metais einamosios sąskaitos balanso perviršis sudarė 1,1 procento BVP. Einamosios sąskaitos deficitą daugiausia lėmė reikšmingai suprastėjęs prekybos, ypač prekių, balansas, kuris pirmą kartą nuo 2015 metų tapo deficitinis. Pirminių pajamų balansas taip pat buvo neigiamas, nors šiek tiek pagerėjo, palyginti su 2021 metais. O antrinių pajamų balansas ir toliau buvo teigiamas, nors šiek tiek sumažėjo, palyginti su 2021 metais.

2022 metais prekybos balansas pirmą kartą nuo 2015 metų tapo neigiamas ir sudarė –2 procentus BVP (2021 metais – 4,5 procento BVP). Neigiamą prekybos balanso raidą

daugiausia lėmė dvigubai padidėjęs prekių balanso deficitas: nuo –5,2 procento BVP 2021 metais iki –11 procentų BVP 2022 metais. Tai didžiausias prekių balanso deficitas nuo 2008 metų. Didžiausią įtaką prekių balanso deficito augimui darė gerokai išaugusios importuojamų prekių kainos, kurių lygis reikšmingai viršijo eksportuojamų prekių kainų lygį. Pagrindinė skirtingų kainų raidos priežastis – 2022 metais labai padidėjusios žaliavų ir energijos išteklių kainos. Pavyzdžiui, įvertinus šių prekių, išskyrus mineralinius produktus, grynąjį eksportą, 2022 metais buvo tik –1,4 procento BVP siekęs prekybos deficitas, kuris reikšmingai nepakito nuo –0,8 procento BVP deficito 2021 metais. 2022 metų pirmus 3 ketvirčius eksportas stabiliai augo. Vis dėlto, reikšmingai pakilus žaliavų ir energijos išteklių kainoms ir sumažėjus užsienio paklausai, 2022 metų IV ketvirtį sumenko tiek Lietuvoje pagamintų prekių eksporto vertė, tiek apimtis, nors reeksportas šiek tiek ūgtelėjo. Nors IV ketvirtį buvo stebimas eksporto vertės ir apimčių kritimas, metinis eksporto prieaugis 2022 metais, palyginti su 2021 metais, buvo teigiamas. Tad pagal eksporto apimtį ir vertę 2022 metai buvo rekordiniai, tačiau labai padidėjusios importuojamų prekių kainos, suprastėjęs kainų konkurencingumas ir užsienio paklausa nulėmė 2022 metais reikšmingai išaugusį prekybos deficitą.

2022 metais paslaugų balanso perteklius sumažėjo iki 9 procentų (2021 metais paslaugų balanso perviršis sudarė 9,7 procento BVP). Prie paslaugų balanso perviršio sumažėjimo daugiausia prisidėjo padidėjęs naudojimosi intelektine nuosavybe paslaugų balanso deficitas ir sumažėjęs kitų verslo paslaugų balanso perviršis. Telekomunikacijų, kompiuterių ir informacinių paslaugų, taip pat finansinių paslaugų balanso perviršio augimas švelnino viso paslaugų balanso dalies BVP mažėjimo tendencijas. Didžiausios paslaugų grupės – transporto – paslaugų balanso perviršis 2022 metais iš esmės nepasikeitė. Tad nors 2022 metais reikšmingai išaugo geležinkelių ir jūrų transporto paslaugų deficitas, kurio augimą lėmė sankcijų šalims agresorėms (Rusijos Federacijai ir Baltarusijai) taikymas, kelių transporto balanso perviršio augimas leido iš esmės kompensuoti minėtų paslaugų grupių praradimus.

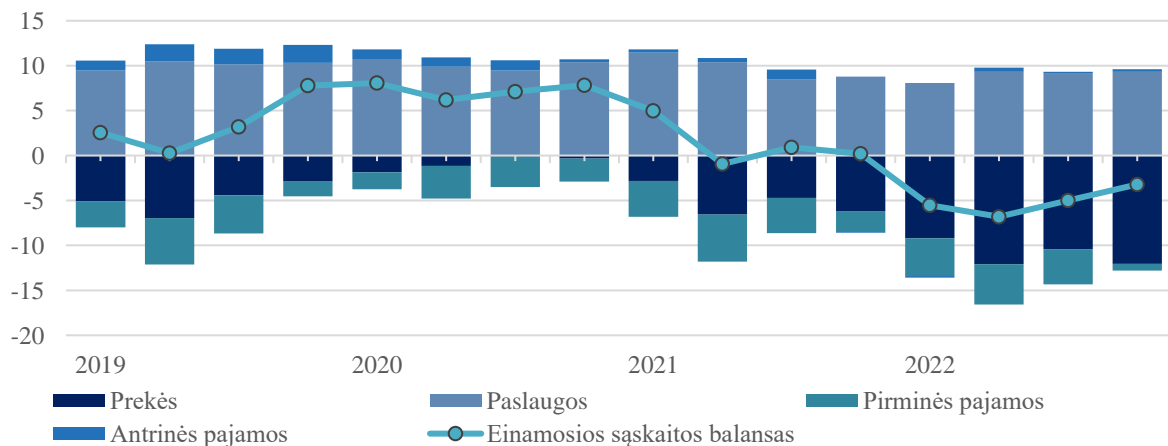
Nors kainų konkurencingumas prastėjo ir užsienio paklausos raida buvo nuosaikesnė nei 2021–2022 metais, vidutiniu laikotarpiu užsienio prekybos balanso padėtis turėtų stabilizuotis ir vėl susiformuoti užsienio prekybos balanso perviršis. Neapibrėžtumas dėl karinių veiksmų Ukrainoje baigties ir dėl galimų energijos išteklių kainų šuolių, taip pat griežtėjanti pinigų politika neigiamai veiks didžiųjų Lietuvos prekybos partnerių paklausą. Neapibrėžtumas dėl galimų energijos išteklių kainų šuolių ir griežtėjanti pinigų politika taip pat neigiamai veiks kainų konkurencingumą. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, tikėtina, kad 2023 metų pirmąją pusę prekių ir paslaugų eksporto raida nebus sparti ir pradės pamažu atsigausti tik antrąjį pusmetį. Vis dėlto 2023 metų pradžioje stebimas energijos išteklių kainų sumažėjimas leidžia tikėtis, kad kainų raidos skirtumai tarp Lietuvos importuojamų ir eksportuojamų prekių ir paslaugų 2023

metais sumažės. Tai atitinkamai leidžia tikėtis, kad prekių ir paslaugų deficitas stabilizuosis ir susiformuos užsienio prekybos balanso perviršis.

2022 metais pirminių pajamų balanso deficitas sumažėjo iki –3,3 procento BVP (2021 metais sudarė –3,8 procento BVP). Pirminių pajamų balansą teigiamai veikė reinvesticijų raida – reinvesticijų balansas pirmą kartą nuo 2014 metų tapo teigiamas. Teigiamas reinvesticijų balansas leido kompensuoti didžiausią nuo duomenų skelbimo pradžios dividendų mokėjimo balanso deficitą. Prie pirminių pajamų balanso deficito mažėjimo taip pat prisidėjo sumažėjęs skolos vertybinių popierių pajamų balanso deficitas ir išaugęs kitų pirminių pajamų balanso perviršis. Padidėjęs kitų pirminių pajamų balanso perviršis sietinas su 2022 metais išaugusiais dotacijų iš ES struktūrinių fondų srautais.

Pirminių pajamų balanso raida ir toliau labai priklausys nuo šalies ekonomikos raidos pokyčių. Tikėtina, kad 2023 metų antrąjį pusmetį atsigaunant užsienio prekybai ir ekonomikos augimui, užsienio kapitalo įmonių uždėbamas pelnas, kuris paskirstomas reinvesticijoms arba dividendams, turėtų didėti. Didesnis pelnas įmonėms sudaro galimybes jį paskirstyti akcininkams, o tai atitinkamai sudaro prielaidas tikėtis, kad pajamų pervedimai į užsienį augs. Vis dėlto dividendų intensyvesnį pervedimą į užsienį ribos neapibrėžtumas dėl ekonominės raidos perspektyvų. Lietuvos Respublikos laikinojo solidarumo įnašo įstatymo projektas, kuriam 2023 metų balandį pritarė Vyriausybė ir perdavė svarstyti Seimui, priėmus šį įstatymą, mažėtų dividendų pervedimai į užsienį. Tikėtina, kad pirminių pajamų balanso deficitas vidutiniu laikotarpiu bus mažesnis nei 2022 metais ir labiau atitiks prieš COVID-19 pandemiją buvusį lygį.

2 paveikslas. Einamosios sąskaitos balanso sudedamosios dalys, proc. BVP

Šaltiniai: VDA, Lietuvos bankas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Antrinių pajamų balansas blogėjo – šių pajamų perteklius 2022 metais sudarė 0,2, o 2021 metais – 0,5 procento BVP. Nors valdžios sektoriaus deficitas sumažėjo, kitų sektorių pertekliai taip pat sumažėjo. Prastėjančiam antrinių pajamų balansui didžiausią įtaką daro

padidėję asmeniniai pervedimai į užsienį ir sumažėję pervedimai į Lietuvą. Išaugę pervedimai į užsienį, ypač Ukrainą (šie pervedimai daugiausia sietini su lietuvių parama Ukrainai ir Lietuvoje dirbančių karo pabėgėlių pervedimais į Ukrainą), reikšmingai blogino antrinių pajamų balanso poziciją. Tikėtina, kad artimiausiu metu antrinių pajamų balanso perteklius nepradės didėti tiek dėl didėjančių įmokų į ES biudžetą, tiek dėl mažėjančių užsienio pervedimų į Lietuvą.

2022 metais kapitalo sąskaitos balansas sudarė 1,5 procento BVP, arba 0,1 procentinio punkto daugiau negu 2021 metais (5 lentelė). Šios sąskaitos perteklius šiek tiek padidėjo dėl didesnių kapitalo pervedimų valdžios sektoriui. Tai lėmė didesni ES lėšų pervedimai, skirti įvairiems investicijų ir plėtros projektams šalyje finansuoti.

Grynasis finansinės sąskaitos srutas 2022 metais buvo neigiamas. Jį lėmė dėl susiformavusio užsienio prekybos deficito reikšmingai sumažėjęs finansinis turtas užsienyje. Jis sumenko pastebimai daugiau nei Lietuvos finansiniai įsipareigojimai užsieniui. Labiausiai prie tokios finansinės sąskaitos raidos prisidėjo kitos investicijos, kai dėl Lietuvos banko vykdytos investicinės politikos gryniesi prisiimti įsipareigojimai reikšmingai viršijo grynąjį įsigytą finansinį turtą. Kitų finansinės sąskaitos dedamųjų – tiesioginių ir portfelinių investicijų bei išvestinių finansinių priemonių ir darbuotojų akcijų pasirinkimo sandorių – grynasis srutas iš esmės nepakito.

5 lentelė. Sektorių balansai

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	BVP procentas				
		2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
1. Grynasis šalies skolinimasis	B.9N	-4,4	0,3	-0,5	-0,7	-0,8
iš jo:						
1.1. prekių ir paslaugų balansas		-1,4	1,0	1,2	1,0	0,9
1.2. pirminių ir antrinių pajamų balansas		-4,5	-3,5	-3,8	-3,7	-3,7
1.3. kapitalo sąskaita		1,5	2,7	2,1	2,0	2,0
2. Privataus sektoriaus grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (-)		-3,8	2,5	1,2	0,7	0,1
3. Valdžios sektoriaus grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (-)	B.9N	-0,6	-2,2	-1,7	-1,4	-0,9
4. Statistinis neatitikimas		0	0	0	0	0

Šaltiniai: Finansų ministerija, Lietuvos bankas, VDA.

Pastabos:

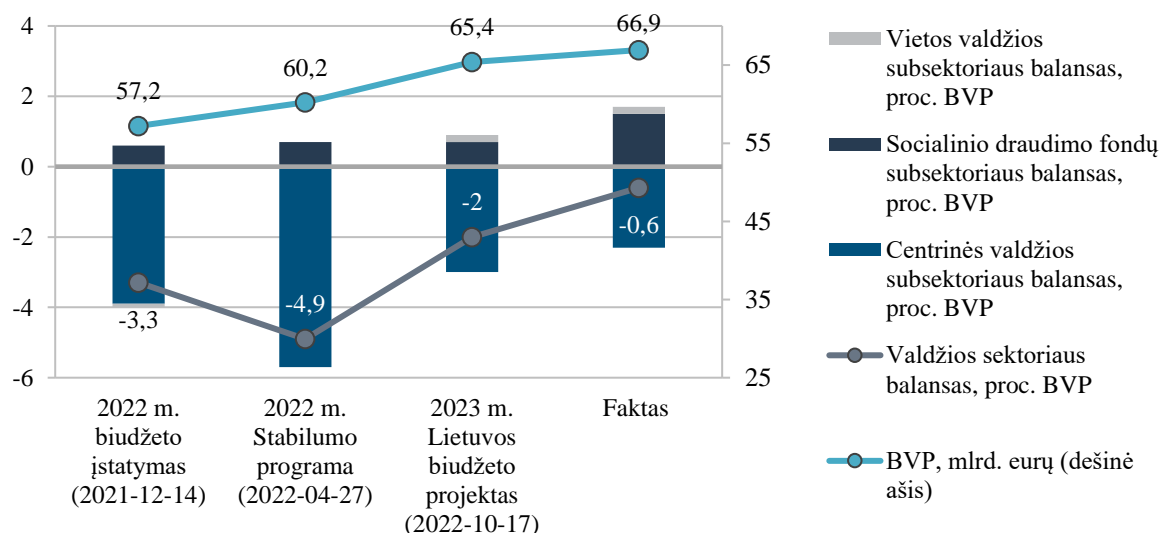
- 1.1 eilutėje pateikti Finansų ministerijos parengto ERS duomenys. ERS parengtas naudojant statistinius duomenis, paskelbtus iki 2023 m. kovo 1 d.
- 1.2 ir 1.3 eilutėse Lietuvos banko projekcijos, parengtos remiantis tarptautinės aplinkos prielaidomis, sudarytomis pagal informaciją, paskelbtą iki 2022 m. vasario 28 d., ir kitais duomenimis bei informacija, paskelbta iki 2022 m. kovo 1 d.

III DALIS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ PADĖTIS IR PERSPEKTYVOS

1 SKYRIUS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI 2022–2023 METAIS

2022 metų valdžios sektoriaus balanso reikšmė per 2022 metus kito nuo –3,3 procento BVP reikšmės, nustatytos 2022 metų biudžete, iki –0,6 procento BVP faktinės reikšmės (3 ir 4 paveikslai).

3 paveikslas. 2022 metų valdžios sektoriaus ir subsektorių balansai ir BVP to meto kainomis

Šaltiniai: VDA, Finansų ministerija.

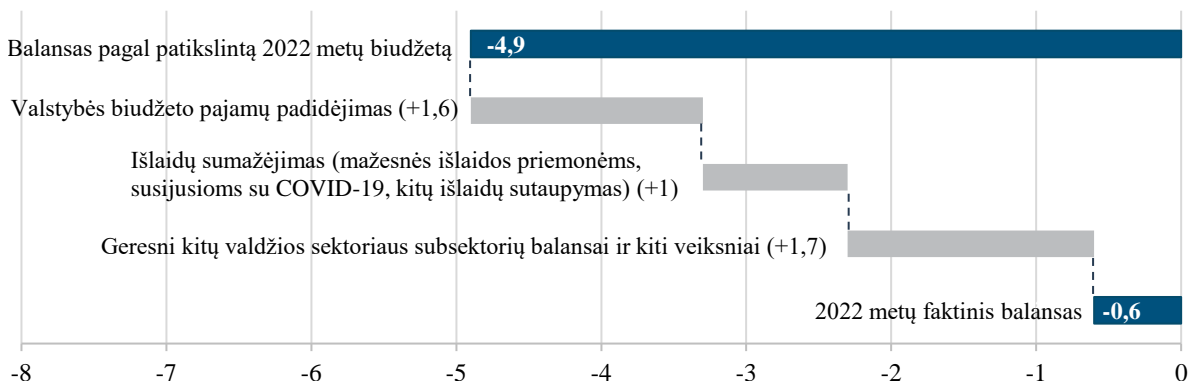
Atsižvelgiant į krašto gynybos stiprinimo poreikį, 2022 metų kovo mėnesį patikslintas 2022 metų biudžetas²², krašto gynybai skiriant ne 2,05 procento BVP, o 2,52 procento BVP atitinkančią lėšų sumą. Šiam pakeitimui įgyvendinti skirta 298 mln. eurų. 2022 metų gegužės mėnesį dar kartą pakeistas 2022 metų biudžetas²³. Pakeistas ir 2022 metų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetas. Biudžetų pakeitimais, lėmusiais tuo metu projektuojamo valdžios sektoriaus deficito padidėjimą iki 4,9 procento BVP, numatytos su pagalba ukrainiečiams susijusios priemonės, taip pat priemonės, skirtos padėti Lietuvos žmonėms ir verslui smarkiai kylant kainoms, numatytos lėšos galimo valstybės įmonių nuostolio dėl sankcijų, taikomų Rusijai ir Baltarusijai, netiesioginiam poveikiui sušvelninti. Pakeitimo metu vertinta, kad šių priemonių galimas poveikis valdžios sektoriaus finansams 2022 metais sudarys 1 726 mln. eurų, arba 2,9 procento BVP. LBP2023 rengimo metu turėtai duomenimis apie šių priemonių įgyvendinimą, atsižvelgus į 2022 metų rugsėjo mėnesio ekonominės raidos scenarijų ir pagal jį

²² 2022 m. kovo 17 d. Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo Nr. XIV-745 14 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. XIV-943, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a8a91e42a5fc11ecaf79c2120caf5094?jfwid=-3u6wv6mul>.

²³ Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo Nr. XIV-745 preambulės, 1, 2, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 21 straipsnių ir 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11 priedų pakeitimo įstatymas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3d978f53d74911ecb1b39d276e924a5d?jfwid=yerqn2tbx>.

atnaujintas valdžios sektoriaus pajamas, numatyta, kad 2022 metais valdžios sektoriaus deficitas gali siekti 2 procentus BVP. Numatyta, kad neigiamą papildomų išlaidų poveikį valdžios sektoriaus finansams iš dalies atsvers didesnės, negu planuota, valdžios sektoriaus pajamos.

4 paveikslas. 2022 metų planuoto ir faktinio valdžios sektoriaus balansų palyginimas, proc. BVP

Šaltinis – Finansų ministerija.

2022 metais neišleista apie 294 mln. eurų, arba 0,4 procento BVP, iš 384 mln. eurų suplanuotų lėšų, susijusių su pagalba Ukrainos žmonėms, pasitraukusiems į Lietuvą dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje, kurių į Lietuvą atvyko mažiau, nei tikėtasi. Neišleista apie 25 mln. eurų, arba 0,04 procento BVP, su COVID-19 susijusioms priemonėms suplanuotų lėšų. Su COVID-19 susijusių priemonių faktiniai 2020–2022 metų įverčiai pateikti Programos 6 lentelėje. Taip pat sutaupyta dar apie 333 mln. eurų, arba 2,2 procento, suplanuotų kitų valstybės biudžeto asignavimų²⁴. Ginklų, karinės technikos, karinių atsargų įsigijimo išlaidos, įvertintos kaupiamuoju principu, buvo apie 510 mln. eurų, arba 0,8 procento BVP, mažesnės, negu numatyta 2022 metų biudžeto tikslinimo metu.

6 lentelė. Su COVID-19 susijusios valdžios sektoriaus išlaidų priemonės

Valdžios sektoriaus išlaidos	ESS kodas	2020 metai		2021 metai		2022 metai	
		mln. eurų	BVP procentas	mln. eurų	BVP procentas	mln. eurų	BVP procentas
Atlygis darbuotojams	D.1	18,1	0,0	21,3	0,0	1,0	0,0
Tarpinis vartojimas	P.2	133,9	0,3	161,9	0,3	95,6	0,1
Socialinės išmokos	D.62	530,4	1,1	191,7	0,3	51,7	0,1
Subsidijos	D.3p	1032,5	2,1	659,4	1,2	2,5	0,0
Einamieji pervedimai	D.75p	175,6	0,4	228,0	0,4	147,8	0,2
Kapitalo formavimas	P.51g	313,2	0,6	9,9	0,0	0,1	0,0
Kapitalo pervedimai	D.92p	27,0	0,1	7,0	0,0	0	0,0
Iš viso:		2230,7	4,5	1279,2	2,3	298,7	0,4

Šaltinis – VDA.

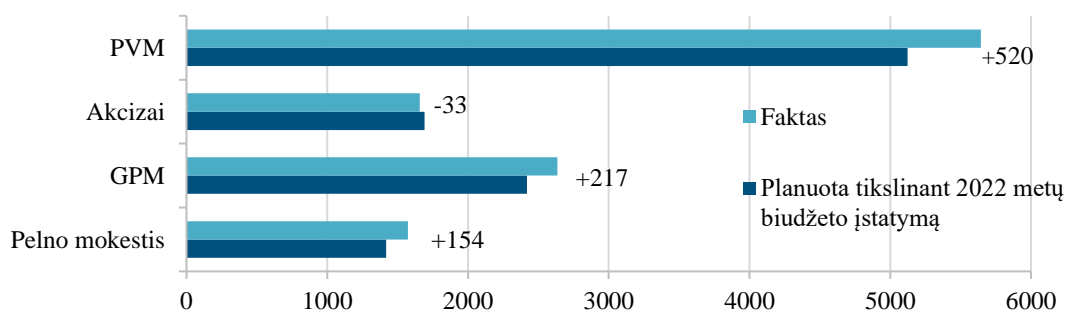
Pastaba. Faktiniai duomenys. Lentelėje pateiktos tik veikiančios valdžios sektoriaus balansą išlaidų priemonės. 2023 metams nėra numatyta su COVID-19 susijusių valdžios sektoriaus išlaidų priemonių.

²⁴ Stebima istorinė tendencija, kad kasmet yra sutaupoma nuo 1,5 iki 5 proc. nuo visų suplanuotų valstybės biudžeto asignavimų.

Valdžios sektoriaus deficito mažėjimą, palyginti su patikslintame 2022 metų biudžete nustatytu rodikliu, lėmė ir didesnės valdžios sektoriaus pajamos. SODROS, PSDF, savivaldybių biudžetų pajamų visuma, vertinant kaupiamuoju principu, 908 mln. eurų viršijo planuotas pajamas. Nors pagal fiskalinės drausmės reikalavimus savivaldybių biudžetai galėjo būti deficitiniai, faktiškai savivaldybių biudžetų visuma sudarė 107,2 mln. eurų perteklių dėl dalies neišleistų viršplaninių pajamų.

Valstybės biudžeto pajamos iš pagrindinių mokesčių buvo 858 mln. eurų didesnės, negu planuota, vertinant kaupiamuoju principu. Pajamų didėjimą, be kitų veiksnių, lėmė spartesnis, negu projektuota rengiant patikslintą 2022 metų biudžetą, mokesčių bazių augimas. Pajamų iš PVM surinkimui reikšmingą įtaką turėjo dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje kilęs beprecedentis tarptautinis energijos kainų šokas, paveikęs ne tik energijos, bet ir kitų prekių bei paslaugų kainas 2022 metais. Pajamos iš gyventojų pajamų ir pelno mokesčių viršijo planuotąsias dėl tolesnio darbuotojų atlyginimų bei įmonių pelnų augimo (5 paveikslas). Pajamų iš akcizų surinkimo nežymiam atsilikimui nuo plano įtakos turėjo mažesnės degalų pardavimo apimtys. Faktiniam 2022 metų pajamų surinkimo palyginamumui su planuotomis pajamomis įtakos turėjo pasikeitusi su COVID-19 susijusių atidėtų mokėtinų mokesčių sumų statistinio vertinimo metodika.

5 paveikslas. Valstybės biudžeto pajamos iš pagrindinių mokesčių 2022 metais, mln. eurų

Šaltinis – Finansų ministerija.

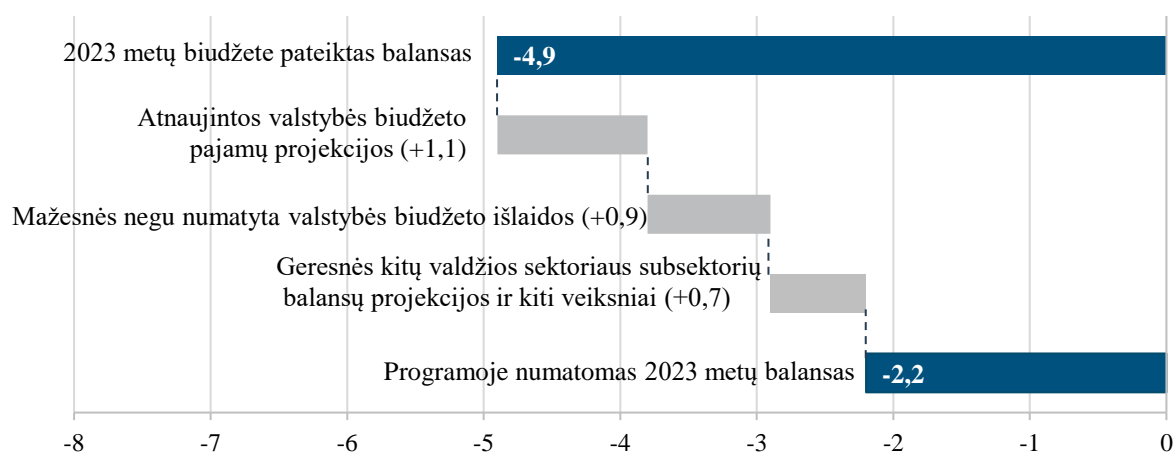
2023 metų biudžete buvo suplanuotas 4,9 procento BVP valdžios sektoriaus deficitas. 2023 metų biudžete numatytos laikinosios išlaidų priemonės, susijusios su pagalba Ukrainos žmonėms, pasitraukusiems į Lietuvą dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje; parama žmonėms, skiriant subsidiją dėl didėjusių šildymo, karšto vandens, elektros kainų; parama verslui didėjus elektros kainoms; parama strateginės reikšmės įmonei AB „Lietuvos geležinkeliai“, patiriančiai nuostolių dėl ES taikomų sankcijų Rusijai ir Baltarusijai. Numatyta, kad išlaidos šioms priemonėms įgyvendinti 2023 metais sudarys apie 1 200 mln. eurų²⁵, arba 1,7 procento tuomet

²⁵ Iš šios sumos numatyta, kad pagalbai nuo Rusijos karinių veiksmų besitraukiantiems Ukrainos žmonėms (maisto paketams ir kortelėms, ukrainiečių vaikų švietimui, piniginiams išmokoms ir kompensacijoms, sveikatos priežiūros paslaugoms ir kita) 2023 metais gali prireikti 221,3 mln. eurų arba 0,3 procento tuomet projektuoto BVP. Priemonės apimtis atspindi prielaidą, kad ši priemonė bus taikoma 50 tūkst. asmenų, pasitraukusių iš Ukrainos į Lietuvą.

projektuoto BVP. Vertinta, kad 2023 metais numatytų taikyti laikinųjų mokestinės pagalbos – pajamų – priemonių neigiamas poveikis valdžios sektoriaus pajamoms (poveikį vertinant kaupimo principu) sudarys apie 461 mln. eurų, arba 0,7 procento tuo metu projektuoto BVP.

Įvertinus iki 2023 m. balandžio 22 d. Finansų ministerijos gautus naujausius valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų vykdymo duomenis, ERS, atnaujintas valstybės, socialinio draudimo fondų pajamų ir išlaidų projekcijas, vietos valdžios subsektoriaus balanso tendencijas, numatoma, kad 2023 metų valdžios sektoriaus deficitas sudarys 2,2 procento BVP (6 paveikslas).

6 paveikslas. 2023 metų valdžios sektoriaus balanso projekcijų palyginimas, proc. BVP

Šaltinis – Finansų ministerija.

Pagrindinis veiksnys, lemiantis valdžios sektoriaus deficito, palyginti su 2023 metų biudžete numatytu, mažėjimą, yra valdžios sektoriaus pajamų ir lėšų poreikio, numatyto 2023 metų biudžete numatytoms pagalbos gyventojams ir verslui priemonėms, susijusioms su energijos kainomis, pasikeitimas.

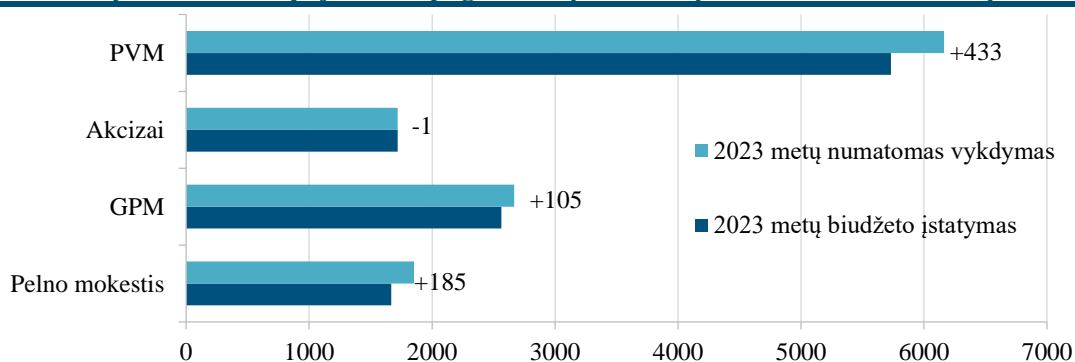
Numatoma, kad 2023 metais gali būti neišleista apie 684,6 mln. eurų, arba 0,9 procento BVP, 2023 metų biudžete numatytoms pagalbos gyventojams ir verslui priemonėms, susijusioms su energijos kainomis.

Tokia prielaida paremta energijos kainų mažėjimu 2023 metų I ketvirtį. Prielaida dėl lėšų sumos, numatytos 2023 metų biudžete numatytoms pagalbos priemonėms finansuoti, sutaupymo gali nepasitvirtinti, jeigu 2023 metų antrąjį pusmetį energijos kainos pradės vėl didėti. Išsami informacija apie pagalbos priemones, susijusias su energijos kainų didėjimu, pateikta Programos VII dalyje 25 lentelėje. Naujų diskrecinių išlaidų priemonių, palyginti su numatytomis 2023 metų biudžete ir LBP2023 pateiktomis, Programos rengimo metu nenumatyta.

Numatomas 2023 metų valstybės biudžeto pajamų surinkimas įvertintas atsižvelgiant į atnaujintą ERS bei faktinius 2022 metų ir 2023 metų pradžios valstybės biudžeto surinkimo

duomenis, atnaujintas prielaidas dėl mokesčių mokėjimo atidėjimo nuo energijos kainų augimo nukentėjusiam verslui. Numatoma, kad 2023 metais pajamos (vertinant kaupiamuoju principu), iš 4 pagrindinių mokesčių (PVM, GPM, akcizų ir pelno) bus 722 mln. eurų, arba 1 procentiniu punktu BVP didesnės, negu numatyta 2023 metų biudžete, iš šios sumos, 195,2 mln. eurų didesnę pajamų projekciją lemia atnaujintos prielaidos dėl mokesčių mokėjimo atidėjimo nuo energetikos krizės nukentėjusiam verslui (7 paveikslas). Numatoma, kad 2023 metais pajamos iš šių 4 mokesčių bus 894,7 mln. eurų didesnės negu 2022 metais, tačiau pajamų iš šių mokesčių ir BVP santykis bus 0,4 procentinio punkto mažesnis negu 2022 metais.

7 paveikslas. Valstybės biudžeto pajamos iš pagrindinių mokesčių 2023 metais, mln. eurų

Šaltinis – Finansų ministerija.

2023 metais socialinio draudimo fondų subsektorius perteklius teigiamai veiks bendrą valdžios sektoriaus finansų padėtį. Spartus SODROS biudžeto pajamų didėjimas dėl darbo užmokesčio augimo atsveria išlaidų didėjimą, dėl to projektuojamas SODROS biudžeto perteklius. PSDF biudžeto pertekliaus pagrindinės priežastys – didesnės, negu anksčiau numatyta, pajamos ir iš esmės nepasikeitusios, palyginti su planuotomis, išlaidos. Atsižvelgiant į 2021 ir 2022 metų vietos valdžios subsektorius perteklius (atitinkamai, 0,3 procento BVP ir 0,2 procento BVP), taip pat į tai, kad esant neigiamam produkcijos atotrūkiui nuo potencialo Lietuvos savivaldybės gali turėti deficitinius biudžetus, daroma prielaida, kad vietos valdžios subsektorius 2023 metais iš esmės neveiks valdžios sektoriaus balanso (7 lentelė).

7 lentelė. Valdžios sektoriaus subsektorių balansai

Valdžios sektoriaus subsektorius	2022 metai (faktiniai duomenys)		2023 metai (LBP2023 duomenimis)		2023 metai (Programos duomenimis)	
	mln. eurų	BVP procentas	mln. eurų	BVP procentas	mln. eurų	BVP procentas
Centrinės valdžios subsektorius	-1 538,6	-2,3	-3 596,1	-5,1	-2 196,1	-3,0
Socialinio draudimo fondų subsektorius	980,3	1,5	274,6	0,4	544,2	0,7
SODRA	691,5	1,0	241,2	0,3	451,0	0,6
PSDF	246,0	0,4	0,0	0,0	51,2	0,1
Vietos valdžios subsektorius	132,5	0,2	-94,5	-0,1	3,0	0,0
Valdžios sektorius	-425,9	-0,6	-3 415,9	-4,9	-1 648,9	-2,2

Valdžios sektoriaus subsektorius	2022 metai (faktiniai duomenys)		2023 metai (LBP2023 duomenimis)		2023 metai (Programos duomenimis)	
	mln. eurų	BVP procentas	mln. eurų	BVP procentas	mln. eurų	BVP procentas
BVP	66 918,2	–	70 279,4	–	73 829,7	–
BVP, atitinkančio ERS, data	Faktiniai duomenys, buvę paskelbti ERS rengimo metu	–	2022-09-12	–	2023-03-20	–

Šaltiniai: Finansų ministerija, VDA.

Augant geopolitinei įtampai, keičiantis neapibrėžtumui ir numatant papildomas, negu nurodyta Programoje, viešuosius finansus veikiančias priemones, Programoje pateikiami 2023 metų valdžios sektoriaus finansų rodikliai gali blogėti. Valdžios sektoriaus finansų rodiklius gali gerinti didesnės, negu nurodyta Programoje, valdžios sektoriaus pajamos ir mažesnės išlaidos, jeigu neprireiktų dalies lėšų sumos, numatytos išlaidų priemonėms finansuoti.

2 SKYRIUS VIDUTINIO LAIKOTARPIO FISKALINĖS POLITIKOS GAIRĖS

Vidutinio laikotarpio valdžios sektoriaus balansų projekcijos parengtos atsižvelgiant į:

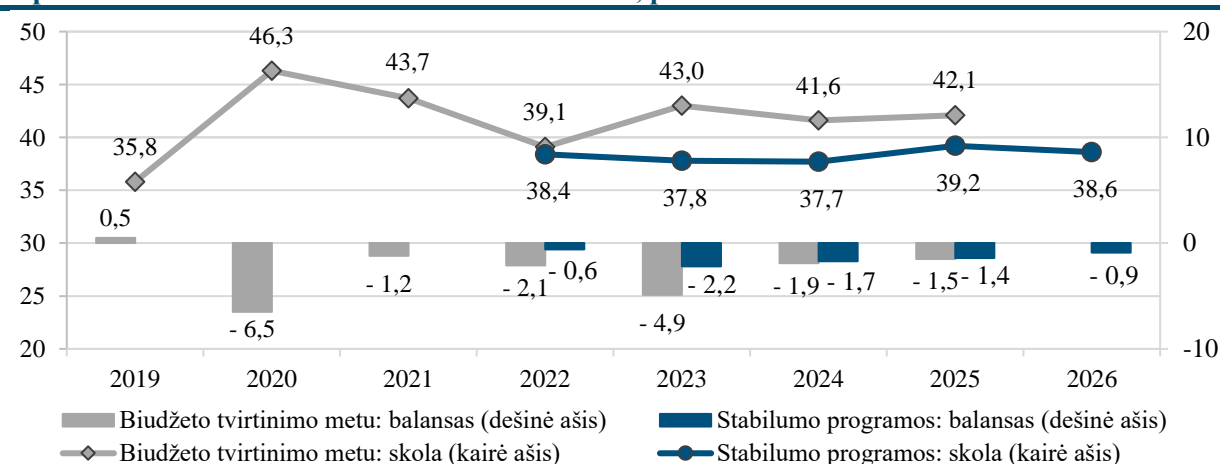
- būtinybę valdžios sektoriaus finansus planuoti su atsarga, kai tvyro didelis neapibrėžtumas dėl geopolitinės krizės poveikio Lietuvos ekonomikai, socialinei aplinkai ir viešiesiems finansams;
- Vyriausybės nekeičiamą, jau SP2022 numatytą, gairę laikytis vidutinio laikotarpio tikslo;
- poreikį užtikrinti valdžios sektoriaus finansų tvarumą, vidutiniu laikotarpiu išlaikant nedidėjančią valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykį;
- ekonomikos ciklo būklę – normaliais ekonomikai laikais palaipsniui mažėjant produkcijos atotrūkiui nuo potencialo, ekonomika neturėtų būti išskirtinai skatinama ar slopinama valdžios sektoriaus finansais;
- prielaidą, kad nuo 2024 metų vėl bus pradėtos taikyti ES ir nacionalinės fiskalinės drausmės taisyklės.

Dėl geopolitinės įtampos ir neapibrėžtumo, įskaitant neapibrėžtumą dėl energijos kainų kitimo, 2023 metų rudenį rengiant 2024 metų valstybės ir kitų valdžios sektoriui priskirtinų biudžetų projektus, vidutinio laikotarpio fiskalinės politikos gairės gali keistis, ypač, jeigu tuo metu būtų projektuojama prastesnė Lietuvos makroekonominė padėtis ar perspektyvos, būtų pasitvirtinusios fiskalinės rizikos (informacija apie fiskalines rizikas pateikta Programos VI dalies trečiajame skyriuje).

Per COVID-19 pandemijos sukeltą krizę valdžios sektoriaus skola 2020 metais padidėjusi iki 46,3 procento BVP, 2021 metų pabaigoje siekė 43,7 procento BVP, o 2022 metų pabaigoje

sudarė 38,4 procento BVP (8 paveikslas). Faktiškai mažesni nei 2021 ir 2022 metų biudžetuose numatyti valdžios sektoriaus deficitai, palanki ekonomikos raida lėmė mažesnę negu SP2022 projektuotą skolos ir BVP santykį. Laikantis Programoje pateiktos valdžios sektoriaus deficito projekcijos 2024–2026 metais, valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis vidutiniu laikotarpiu išliks stabilus, sudarys apie 39 procentus BVP. Nors iššūkiai spręsti su visuomenės senėjimu susijusias ir kitas struktūrines problemas, žalinti ir skaitmeninti ekonomiką išlieka, gerokai žemesnio negu Maastrichto 60 procentų BVP kriterijus skolos lygio išlaikymas vidutiniu laikotarpiu prisidės prie ilgalaikio valdžios sektoriaus finansų tvarumo stiprinimo.

8 paveikslas. Valdžios sektoriaus balansas ir skola, proc. BVP

Šaltiniai: Finansų ministerija, VDA.

Nepaisant to, kad numatomas deficito mažėjimas, nominalios valdžios sektoriaus išlaidos nemažės dėl valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų numatomų didėjančių pajamų. Numatoma, kad prie valdžios sektoriaus išlaidų didėjimo ir ekonomikos augimo stiprinimo prisidės nacionalinėmis, ES lėšomis įgyvendinami investicijų projektai, tarp jų – EGADP plane numatytos priemonės. 2023–2026 metais planuojama panaudoti visą 2,1 mlrd. eurų EGADP dotacijos sumą, numatytą Lietuvai. Ši suma Programoje pateiktose valdžios sektoriaus finansų projekcijose įvertinta kaip 2023–2026 metų pajamos ir atitinkamai kaip išlaidos, išlaikant ES lėšų neutralumo biudžeto balansui principą. EGADP dotacijos paskirstymas vidutiniu laikotarpiu pateiktas Programos 8 ir 23 lentelėse.

8 lentelė. Numatomas EGADP dotacijos paskirstymas vidutiniu laikotarpiu

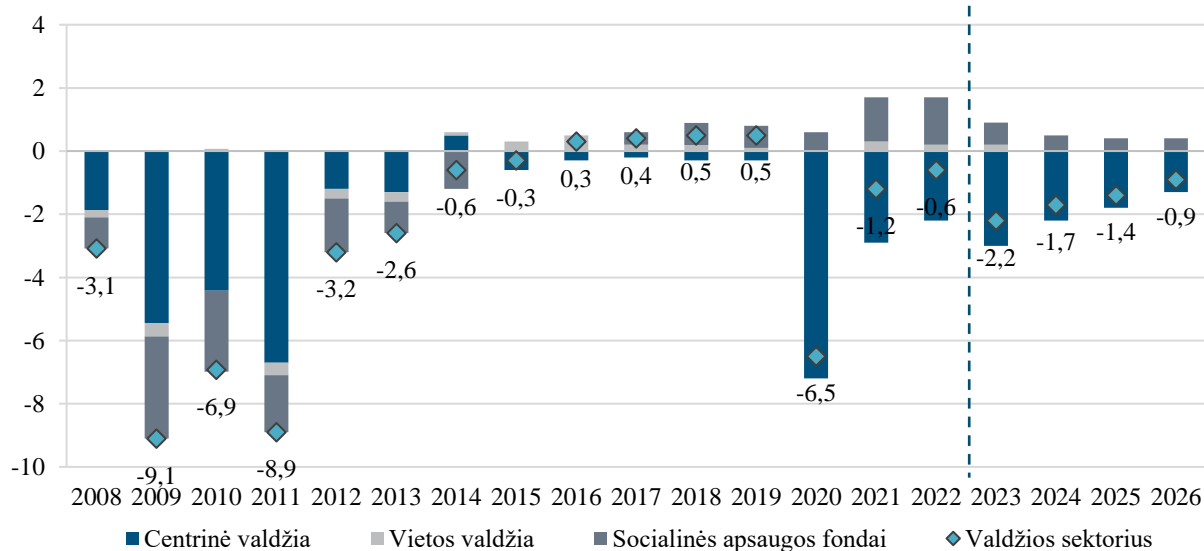
Rodiklio pavadinimas	mln. eurų					
	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
EGADP dotacijos	0,0	52,3	505,2	717,6	535,4	288,6

Šaltinis – Finansų ministerija.

Vidutinio laikotarpio valdžios sektoriaus ir jo subsektorių finansų projekcijos (9 paveikslas) parengtos atsižvelgiant į ERS, įvertinant valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų pajamų projekcijas, atnaujintas pagal ERS, socialinio draudimo fondų biudžetų projektuojamas

išlaidas. Vietos valdžios subsektoriaus, kurio didžiąją dalį sudaro savivaldybių biudžetų visuma, balanso projekcija parengta įvertinus praeities metų savivaldybių finansų padėtis raidą, darant prielaidą, kad savivaldybių biudžetai bus valdomi laikantis Konstituciniame įstatyme savivaldybėms numatytos jų biudžetams taikomos fiskalinės drausmės taisyklės.

9 paveikslas. 2008–2026 metų valdžios sektoriaus ir subsektorių balansai, proc. BVP

Šaltiniai: VDA, Finansų ministerija.

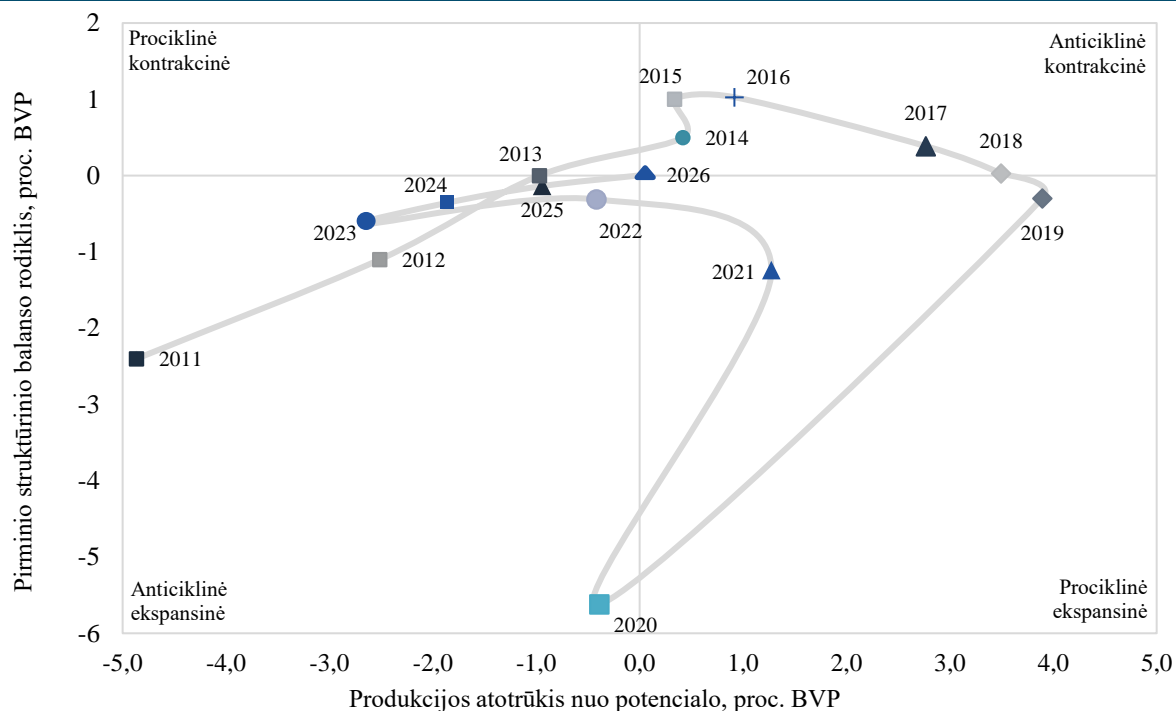
3 SKYRIUS 2022–2026 METŲ STRUKTŪRINIS BALANSAS

2022 metais struktūrinis valdžios sektoriaus deficitas sudarė 0,6 procento BVP ir buvo mažesnis negu vidutinio laikotarpio tikslas. Pirminis struktūrinis deficitas sudarė 0,3 procento BVP. 2022 metais fiskalinė padėtis buvo labai artima neutraliai²⁶. Lietuvos ekonomika nepatyrė išskirtinio skatinimo valdžios sektoriaus finansais, kurio, vyravus aukštai infliacijai, ir nereikėjo.

2023 metams numatant ekonomikos sulėtėjimą, palyginti su 2022 metais, vykdoma anticiklinė ekonomiką skatinanti fiskalinė politika. Numatant Programoje valdžios sektoriaus balanso rodiklius, kurie 2024–2026 metais lemia pirminio struktūrinio deficito mažėjimą (10 paveikslas), fiskalinė padėtis taps vis neutralesnė.

²⁶ Fiskalinė padėtis laikoma neutralia, jeigu pirminio struktūrinio balanso reikšmė patenka į $[-0,2; 0,2]$ intervalą.

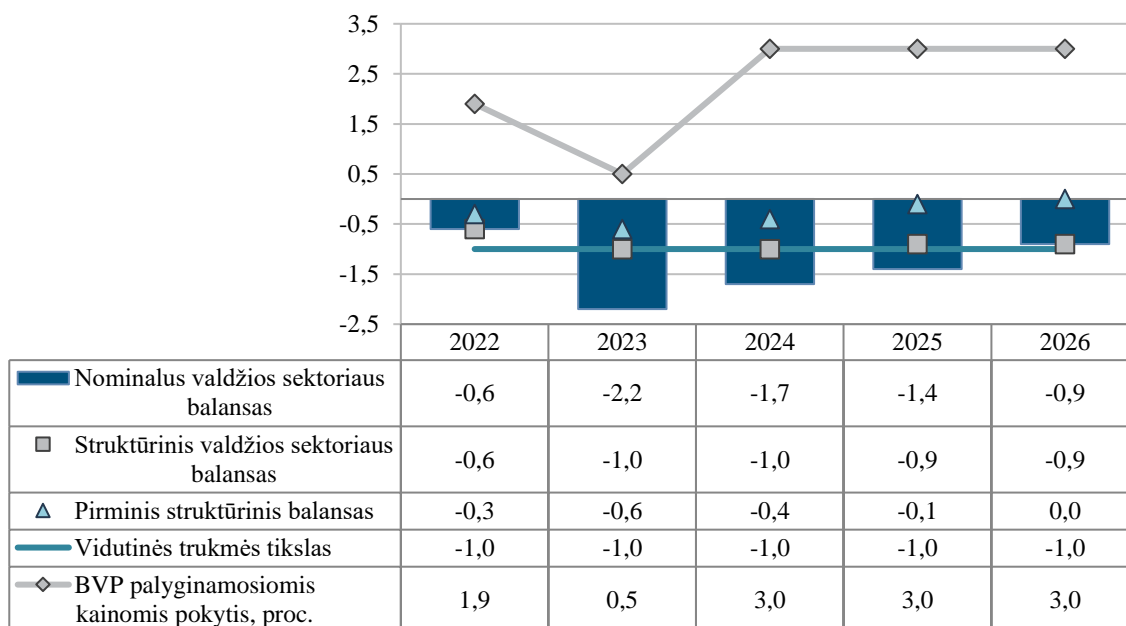
10 paveikslas. Fiskalinės politikos padėtis 2011–2026 metais

Šaltiniai: Finansų ministerijos skaičiavimai, VDA.

2023 metais numatomas vidutinio laikotarpio tikslą atitinkantis 1 procento BVP valdžios sektoriaus struktūrinis deficitas, o pirminis struktūrinis deficitas sudarys 0,6 procento BVP. Numatoma, kad ir 2024–2026 metais struktūrinis balansas atitiks vidutinio laikotarpio tikslą (11 paveikslas).

11 paveikslas. 2022–2026 metų struktūrinis ir pirminis struktūrinis balansas, proc. BVP

Šaltiniai: Finansų ministerija, VDA.

Pagal ERS įvertintas produkcijos atotrūkis nuo potencialo beveik visą vidutinį laikotarpį išliks neigiamas. Dėl numatomos palankesnės ekonominės raidos nuo 2024 metų produkcijos atotrūkis ims trauktis ir vidutinio laikotarpio pabaigoje sudarys 0 procentų potencialaus BVP (9 lentelė). Ekonomikos raidos pokyčiai, palyginti su ERS numatyta raida, atnaujintas ekonomikos ciklo būklės vertinimas gali koreguoti valdžios sektoriaus struktūrinio balanso įverčius.

9 lentelė. Ekonomikos ciklai

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	BVP procentas				
		2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
1. BVP palyginamosiomis kainomis pokytis, proc.		1,9	0,5	3,0	3,0	3,0
2. Valdžios sektoriaus grynasis skolinimas (+) / skolinimasis (-)	B.9	-0,6	-2,2	-1,7	-1,4	-0,9
3. Palūkanos	D.41	0,4	0,5	0,6	0,8	0,9
4. Vienkartinės ir kitos laikinosios priemonės		0,2	-0,1	0,04	0,0	0,0
iš jų:						
vienkartinės priemonės – valdžios sektoriaus pajamos		0,2	-0,1	0,04	0,0	0,0
vienkartinės priemonės – valdžios sektoriaus išlaidos		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Potencialaus BVP augimas, procentais		3,6	2,8	2,2	2,0	2,0
iš jo:						
darbo veiksnys		1,0	0,3	-0,3	-0,7	-0,9
kapitalo veiksnys		1,7	1,6	1,6	1,7	1,7
bendrasis gamybos veiksnių našumas		0,9	0,9	0,9	1,0	1,2
6. Produkcijos atotrūkis nuo potencialo		-0,4	-2,6	-1,9	-0,9	0,0
7. Ciklinė biudžeto dedamoji		-0,2	-1,0	-0,7	-0,4	0,0
8. Balansas, pakoreguotas pagal ciklą (2 – 7)		-0,5	-1,2	-0,9	-1,0	-0,9
9. Pirminis balansas, pakoreguotas pagal ciklą (8 + 3)		-0,1	-0,7	-0,3	-0,2	0,0
10. Struktūrinis balansas (8 – 4)		-0,6	-1,0	-1,0	-0,9	-0,9

Šaltiniai: Finansų ministerija, VDA.

Pastaba. Kai kuriais metais dėl apvalinimo eilučių BVP procento suma gali nesutapti su apskaičiuotų rodiklių reikšmėmis.

4 SKYRIUS VIDUTINIO LAIKOTARPIO PAJAMŲ IR IŠLAIDŲ POLITIKOS PRIORITETAIR JŲ ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS

Pajamų politikos prioritetai ir priemonės

2023 metais Vyriausybės politikos prioritetais išlieka teisingesnė ir augti palanki mokesčių sistema, skurdo ir nelygybės mažinimas. Mokestiniais pakeitimais siekiama padėti pažeidžiamų asmenų grupei, sušvelninti aukštų energijos kainų poveikį namų ūkiams ir verslui, taip pat prisidėti prie lėčiau po COVID-19 pandemijos atsigaunančio verslo veiklos stabilizavimo ir jo gyvybingumo išsaugojimo:

- nuo 2023 m. sausio 1 d. MMA uždirbantiems asmenims už 2023 metus taikomas NPD padidintas nuo 540 eurų iki 625 eurų. NPD padidintas ir gyventojams, uždirbantiems daugiau nei MMA, tačiau ne daugiau kaip 1 926 eurus, tai yra asmenims, kurių darbo užmokestis ne didesnis negu vienas vidutinis darbo užmokestis. Didesnes pajamas uždirbantiems asmenims NPD nekeičiamas. Neįgaliesiems ir riboto darbingumo asmenims taikytinas NPD proporcingai padidintas nuo 870 iki 1 005 eurų (didesnį neįgalumą ar mažesnį darbingumą turintiems asmenims) ir nuo 810 iki 935 eurų (mažesnį neįgalumą ar didesnį darbingumą turintiems asmenims);

- nuo 2023 m. sausio 1 d. neribotam laikui pratęstas lengvatinio 9 procentų PVM tarifo taikymas apgyvendinimo, kultūros ir poilsio paslaugoms; laikinai pratęstas lengvatinio 9 procentų PVM tarifo taikymas restoranų, kavinių ir panašių maitinimo įstaigų teikiamoms maitinimo paslaugoms, taip pat sporto ir atlikėjų paslaugoms; lengvatinis 5 procentų PVM tarifas taikomas specialiosios medicininės paskirties maisto produktams, kai šių prekių įsigijimo išlaidos visiškai ar iš dalies kompensuojamos Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo nustatyta tvarka (iki 2022 m. gruodžio 31 d. taikyta lengvata medicinos pagalbos priemonėms²⁷);

- laikinai iš valstybės biudžeto dengiamas PVM, apskaičiuotas už šilumos energiją ir karštą vandenį, tiekiamus gyvenamosioms patalpoms;

- leidžiama pirkimo (importo) PVM atskaita už M1 klasės elektromobilius, jeigu M1 klasės elektromobilio vertė neviršija 50 000 eurų (įskaitant PVM)²⁸;

- numatytos mokestinės pagalbos priemonės daug energijos suvartojančioms įmonėms, kurių energijos sąnaudos sudaro ne mažiau kaip 10 procentų visų sąnaudų ir kurios atitinka kitus ekonominės ir teisinės veiklos formos kriterijus. Pagal šias pagalbos priemones daugiau negu pusę metų netaikomi mokestinės nepriemokos priverstinio išieškojimo veiksmai ir neskaičiuojami delspinigiai. Be to, nuo 2022 metų IV ketvirčio horizontaliai sumažintas palūkanų už naudojimąsi mokestine paskola dydis, kas sudarė geresnes galimybes laikinus finansinius sunkumus patiriantiems mokesčių mokėtojams stabilizuoti savo padėtį, patiriant mažiau išlaidų ir sumokant mokestinę nepriemoką vėliau.

2023 metais tęsiamas akcizų tarifų etilo alkoholiui ir alkoholiniams gėrimams, tabako produktams ir jiems alternatyviems produktams didinimo plano, patvirtinto 2022–2024 metams, įgyvendinimas²⁹.

²⁷ Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo Nr. IX-751 19 straipsnio pakeitimo įstatymas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/602720026c2511ed8a47de53ff967b64>.

²⁸ Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo Nr. IX-751 62 straipsnio pakeitimo įstatymas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2779df805e7011ed9df7cab9fe34d2f>.

²⁹ Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo Nr. IX-569 1, 3, 23, 24, 25, 26, 30, 31, 65 ir 74 straipsnių pakeitimo įstatymas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2ecc8063dafc11eb866fe2e083228059>.

2024–2026 metų mokesčių politikos prioritetai ir kryptys

Igyvendindama Aštuonioliktosios Vyriausybės programos teisingesnės ir augti palankios mokesčių sistemos krypties iniciatyvas, Finansų ministerija parengė ir pateikė visuomenei išvadoms gauti mokesčių teisinio reguliavimo pakeitimus, kuriais siekiama teisingesnės ir augti palankesnės mokesčių sistemos, savivaldybių finansinio savarankiškumo didinimo, smulkią verslo ir investicijų skatinimo, kartu prisidedant ir prie pajamų nelygybės mažinimo bei aplinkosauginių (žaliojo kurso) tikslų įgyvendinimo. Mokesčių teisinio reguliavimo pakeitimai:

- Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo projektu³⁰ siūloma nuo 2024 m. sausio 1 d. peržiūrėti pajamų mokesčio tarifus perskirstant mokesčio našta tarp su darbo santykiais ir jų esmę atitinkančiais santykiais susijusių pajamų ir kitų rūšių aukštesnių pajamų, peržiūrėti individualios veiklos pajamų apmokestinimo sąlygas, siaurinti taikomas mokesčių lengvatas, supaprastinti pajamoms iš investavimo taikomą apmokestinimo režimą, nuo 2025 m. sausio 1 d. supaprastinti pajamų mokesčio deklaratavimą ir mokesčio permokos gražinimo tvarką;

- Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo projektu³¹ nuo 2024 m. sausio 1 d. siūloma gerinti smulkią verslo apmokestinimo sąlygas, suteikti teisę visoms įmonėms taikyti momentinį ilgalaikio turto įsigijimo kainos atskaitymą, pratęsti galiojančias pelno mokesčio lengvatas (investicijų projektams, filmų gamybai) papildomiems 5 metams – iki 2028 m. gruodžio 31 d., atsisakyti sektorių išskirtinumo ir kitų neefektyvių lengvatų, taikant apmokestinimo sąlygas, didinti mokesčio tikrumo ir investicinių sprendimų priėmimo neutralumo bei nepriklausomumo, taikant atitinkamas pelno mokesčio lengvatas, prielaidas;

- Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo projektu³² nuo 2025 m. sausio 1 d. siūloma visą NTM įskaityti į savivaldybių biudžetus, suteikti daugiau teisių savivaldai taikant mokesčių lengvatas ir nustatant tarifus. Siūloma keisti esamą fizinių asmenų nekomercinei veiklai naudojamam turtui taikomos NTM lengvatos modelį – pereiti nuo visuminė nekilnojamojo turto verte paremto apmokestinimo prie klasikinio nekilnojamojo turto apmokestinimo modelio. Klasikinio modelio atveju apmokestinami atskiri objektai, o tai kartu ženkliai padidina NTM mokėtojų skaičių. Taip pat VMI būtų įpareigota parengti deklaracijas NTM mokėtojams (fiziniams asmenims);

³⁰ Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo Nr. IX-1007 2, 6, 8, 13¹, 16, 17, 18, 18², 20, 21, 24, 25, 27, 34, 35 ir 37 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 12¹ straipsniu įstatymo projektas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/5fa59d00c7c411ed9b3c9397e1236c2a?jfwid=-bey5p9176>.

³¹ Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo Nr. IX-675 2, 5, 12, 17, 17², 18, 19, 46¹, 47, 56¹ straipsnių, 1 priedėlio pakeitimo ir Įstatymo papildymo 30² straipsniu įstatymo projektas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/d1f909f1c7c411ed9b3c9397e1236c2a?jfwid=-bey5p9176>.

³² Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo Nr. X-233 pakeitimo įstatymo projektas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/c7a3f83070ca11ed8a47de53ff967b64?positionInSearchResults=0&searchModelUID=034457b0-ad11-482a-a161-875a55981bfb>.

- Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo projektu³³ nuo 2024 m. sausio 1 d. siūloma padidinti registravimosi PVM mokėtojais ribą nuo 45 000 iki 55 000 eurų, išplėsti socialinių paslaugų neapmokestinimo PVM apimtį.

Bus sprendžiami klausimai, susiję su 2022 m. gruodžio 14 d. Tarybos direktyvos (ES) 2022/2523 dėl visuotinio minimalaus tarptautinių įmonių grupių ir didelių vietos subjektų grupių apmokestinimo lygio užtikrinimo Europos Sąjungoje, kuria siekiama, kad didžiųjų tarptautinių įmonių grupių, taip pat vietinių įmonių grupių, kai jų pajamos per metus yra 750 mln. eurų ar daugiau, pelnas būtų apmokestintas bent 15 procentų efektyviu pelno mokesčio tarifu, nuostatų įgyvendinimu.

Nuo 2025 m. sausio 1 d. į nacionalinę teisę bus perkelti PVM direktyvos pakeitimai, kuriais, siekiant mažinti smulkiąjam verslui tenkančią administracinę našta ir padėti kurti smulkiojo verslo augimui bei tarpvalstybinės prekybos plėtojimui palankią mokesstinę aplinką, atnaujinta ir aktualizuota smulkiąjam verslui skirta apmokestinimo PVM tvarka, taip pat kitose valstybėse narėse įsisteigusiam smulkiąjam verslui sudaromos galimybės Lietuvoje pasinaudoti specialia smulkiojo verslo schema.

2021 m. gruodžio 1 d. Seimui pateiktu Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo pakeitimo projektu³⁴, kurio tikslas – prisidėti prie nacionaliniu ir tarptautiniu mastu keliamų energetikos ir klimato kaitos valdymo politikos tikslų siekimo, siūloma atsisakyti energiniams produktams taikomų akcizų lengvatų (arba susiaurinti jų apimtį), nuosekliai didinti akcizų tarifus gazoliams, akmens anglims, koksui ir lignitui, nustatyti akcizus šildymui skirtoms durpėms, nuo 2025 metų į energiniams produktams taikomus akcizų tarifus įtraukti CO2 dedamąją, kuri būtų proporcinga kuro rūšies CO2 išmetimui, priklausomai nuo kaloringumo.

Mokesčių priemonės, susijusios su Rusijos kariniais veiksmais Ukrainoje

Siekiant užtikrinti, kad dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje iš Ukrainos į Lietuvą pasitraukę gyventojai netaptų nuolatinais Lietuvos gyventojais vien dėl Lietuvoje išbūtų dienų skaičiaus ir, atitinkamai, mokesčius nuo gautų pajamų ir toliau mokėtų taip, kaip moka Ukrainos rezidentai, 2022 m. kovo 25 d. pakeistos taisyklės, reglamentuojančios Lietuvoje išbūtų dienų skaičių, nustatant, kad karo pabėgėliams iš Ukrainos į Lietuvą išbūtų dienų

³³ Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo Nr. IX-751 21, 71, 92 straipsnių ir 2 priedo pakeitimo įstatymo projektas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/332e23e1c7c511ed9b3c9397e1236c2a?jfwid=-bey5p9176>.

³⁴ Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo Nr. IX-569 1, 2, 3, 27, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 58(1), 59 straipsnių, II skyriaus penktojo skirsnio pakeitimo, 40 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir Įstatymo papildymo 3 priedu įstatymo projektas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/39b9ccb0527211ec86bdc0a6d573b32?positionInSearchResults=111&searchModelUUID=afec006f-ccff-455e-9905-3eb6be0ecb07>.

skaičių neįtraukiamas laikotarpis nuo karo pabėgėlio iš Ukrainos užregistravimo Migracijos departamente dienos iki karo nusikaltimų Ukrainoje vykdymo pabaigos.³⁵

2022 metais priimti Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymo³⁶ pakeitimai, pagal kuriuos įmonės, teikiančios paramą dėl Rusijos karinių veiksmų nukentėjusios Ukrainos ne pelno organizacijoms, gali pasinaudoti mokesčio lengvatomis.

2023 m. balandžio 17 d. EK priėmus sprendimą (ES) 2023/829 dėl importuojamų prekių, skirtų nemokamai išdalinti ir naudotis dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje iš Ukrainos į Lietuvą pasitraukusiems asmenims ir Ukrainoje likusiems stokojantiems asmenims, neapmokestinimo importo muitais ir PVM, 2023 metais toliau bus taikomos importo muitų ir PVM lengvatos Ukrainai skiriamai paramai. Taip pat tokios prekės pagal Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 50¹ straipsnį bus apmokestinamos taikant 0 procentų PVM tarifą (suteikiant teisę į ankstesniame etape įsigytų prekių PVM atskaitą), o prekių įsigijimas iš kitų valstybių narių – neapmokestinamas PVM. Su tokiomis prekėmis susijusios paslaugos, įskaitant nuomą, apmokestinamos taikant 0 procentų PVM tarifą.

Pajamų projekcijos

Numatoma, kad valstybės biudžeto pajamos iš 4 pagrindinių mokesčių (PVM, GPM, akcizų ir pelno mokesčio), sudarančių apie 93 procentus visų valstybės biudžeto pajamų be ES lėšų, 2024 metais, palyginti su 2023 metais numatomomis gauti pajamomis, didės 0,4 procentinio punkto BVP, o 2025 metais (palyginti su 2024 metais) ir 2026 metais (palyginti su 2025 metais) padidės dar po 0,1 procentinio punkto BVP.

Rengiant 2024–2026 metų pajamų projekcijas, įvertintos faktiškai 2022 metais ir 2023 metų pradžioje surinktos pajamos, ERS ir mokesčių bazių raida, taip pat pajamų netekimas dėl galiojančių ir vidutiniu laikotarpiu nustosiančių galioti mokesčių lengvatų. Įvertinta ir tai, kad nuo COVID-19 pandemijos nukentėjusiems mokesčių mokėtojams, kurie 2020–2021 metais buvo atidėję VMI administruojamų mokesčių mokėjimą, mokestinė pagalba taikyta iki 2022 metų gruodžio mėnesio, todėl mokestinės paskolos sutartims, pasirašytoms tokių mokesčių mokėtojų, nuo 2023 metų taikomos įprastos sąlygos, tai yra pradėtos skaičiuoti palūkanos. Su COVID-19 susijusios mokesčių mokėtojų nepriemokos likutis VMI 2023 m. sausio 1 d. sudarė 75,8 mln. eurų, iš kurių 65,6 mln. eurų sudarė pasirašytų mokestinės paskolos sutarčių vertė. Kadangi, VDA vertinimu, iki 2022 metų pabaigos buvo atgauta 95 procentai atidėtų mokesčių, daryta prielaida, kad dėl COVID-19 pandemijos atidėtos mokėtinos mokesčių sumos 2024–2026 metų pajamų projekcijoms įtakos neturės. Taip pat, įvertinus nuo energetikos krizės

³⁵ Finansų ministro 2002 m. rugsėjo 25 d. įsakymas Nr. 300 „Dėl fizinio asmens, kuris Lietuvoje išbūva ištiesai arba su pertraukomis 90, 183 ir 280 dienų, šių laikotarpių apskaičiavimo taisyklių patvirtinimo“, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.187452?jfwid=32ocqtx53>.

³⁶ Labdaros ir paramos įstatymo pakeitimo įstatymas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5483/asr>.

nukentėjusio verslo 2022 metų pabaigoje – 2023 metų pradžioje atidėtų mokėtinų mokesčių itin mažas sumas, rengiant 2024–2026 metų pajamų projekcijas daryta prielaida, kad pastarieji mokesčių atidėjimai poveikio neturės. Su kainų augimu susijusių pajamų priemonių sąrašas pateiktas Programos VII dalyje 25 lentelėje.

Visų, 2022–2023 metais patvirtintų, pajamų politikos diskrecinių priemonių kiekybinis suminis įvertinimas pateiktas Programos VII dalies 22 lentelėje.

Programoje pateiktų vidutinio laikotarpio pajamų projekcijos gali keistis dėl ekonominės raidos pokyčių, diskrecinių sprendimų mokesčių srityje, įskaitant jau minėtus siūlomus mokesčių teisinio reguliavimo pakeitimus.

Išlaidų politikos prioritetai ir priemonės

2023 metų biudžeto išlaidų politikos prioritetinės sritys – gyventojų pajamų didinimas, šalies ir visuomenės saugumas ir investicijos Lietuvos ateičiai.

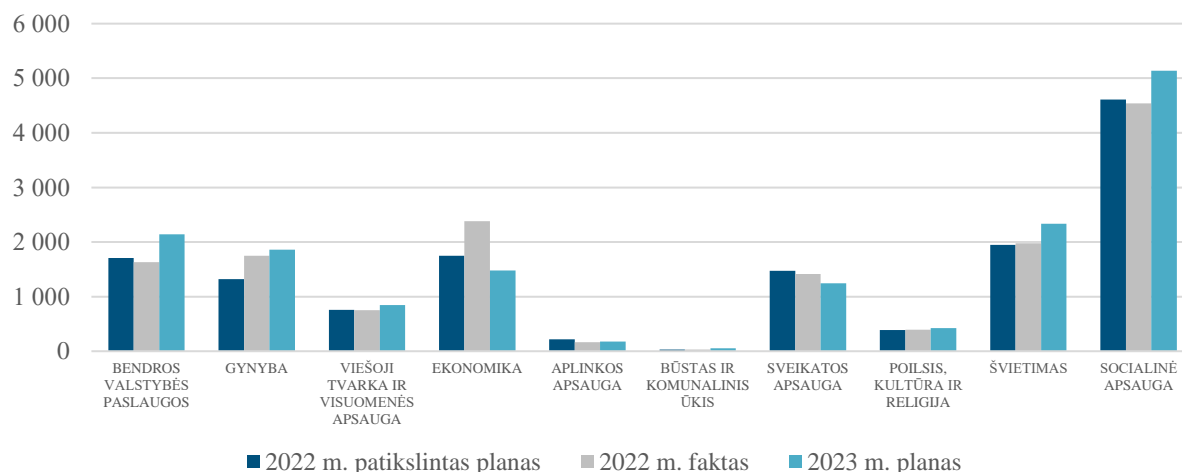
2023 metais didinamos dirbančių asmenų pajamos, socialinė parama, pensijos. Išlaidos didėja ir bendrajai pensijos daliai, finansuojamai valstybės biudžeto lėšomis, mokytojų, dėstytojų ir mokslo darbuotojų, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų, kultūros ir meno darbuotojų darbo užmokesčiui, MMA, pareiginės algos baziniam dydžiui padidinti, socialinių išmokų baziniams dydžiams indeksuoti ir padidinti.

2023 metų biudžete numatytas 2,52 procento BVP finansavimas gynybai, taip pat skirta lėšų NATO karinio aprūpinimo standartus atitinkančiai ginkluotei įsigyti, civilinei saugai ir saugumo priemonėms dėl Astravo atominės elektrinės įgyvendinti. Priėmus Vyriausybės parengtą ir Seimui svarstyti pateiktą Lietuvos Respublikos laikinojo solidarumo įnašo įstatymą³⁷, surinktos solidarumo įnašo lėšos bus skirtos svarbiems visuomenės ir valstybės poreikiams, susijusiems su nacionalinio saugumo stiprinimu, – karinio mobilumo ir dvigubo naudojimo (civilinėms ir karinėms reikmėms) transporto infrastruktūros projektams, taip pat karinės infrastruktūros, reikalingos priimančiosios šalies paramai užtikrinti, pritaikymo ir (ar) sukūrimo projektams – finansuoti.

Išskyrus ES ir EGADP lėšas, 2023 metais valstybės biudžeto išlaidos, palyginti su 2022 valstybės biudžeto faktinėmis išlaidomis, padidėja 665 mln. eurų (12 paveikslas).

³⁷ 2023 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.220 „Dėl Lietuvos Respublikos laikinojo solidarumo įnašo įstatymo projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/26b42e33d45311ed9b3c9397e1236c2a?jfwid=-hkfedcxzd>.

12 paveikslas. Valstybės biudžeto išlaidų struktūra, mln. eurų

Šaltinis – Finansų ministerija.

Pastaba. Į valstybės biudžeto išlaidas neįtrauktos ES ir EGADP lėšos.

Pagrindinė Lietuvos reformų darbotvarkė artimiausiems metams suplanuota Vyriausybės programos įgyvendinimo plane, kuriame numatyta daugiau negu 700 veiksmų ir 70 strateginių darbų (projektų), priklausančių 12 Vyriausybės programos misijų (prioritetų). Daugiausia dėmesio skiriama Vyriausybės 2020–2024 metų kadencijos reformoms žalinimo, skaitmeninimo, švietimo, sveikatos apsaugos, inovacijų, viešojo valdymo srityse. 7 Vyriausybės misijos kartu su jas įgyvendinančiais strateginiais darbais (projektais) ir veiksmais prisideda prie Tarybos rekomendacijos Lietuvai ir 2022 metų Šalies ataskaitos³⁸ įžvalgų įgyvendinimo. Pagrindinę Vyriausybės darbotvarkę taip pat papildė kitos pažangos priemonės, suplanuotos nacionalinėse plėtros programose³⁹.

Strateginės investicijos suplanuotos 17 mlrd. eurų vertės NPP, o didžioji investicijų dalis skirta bendriems ES žaliosios ir skaitmeninės transformacijos tikslams siekti, sparčiai ir efektyviai investuoti į Lietuvos ekonomikos atsparumą ir augimą, siekiant ją transformuoti į tvarią, inovatyvią ir aukštą pridėtinę vertę kuriančią ekonomiką. Šios investicijos prisidės prie Lietuvos ekonomikos augimo potencialo didinimo. 2023–2025 metams planuojamos 7,3 mlrd. eurų EGADP, 2021–2027 metų ES fondų investicijų programos, nacionalinio biudžeto ir kitų ES bei tarptautinių programų investicijos. Daugiausia lėšų NPP numatyta kovai su klimato kaita ir aplinkosaugai – 29 procentų lėšų dalis, mokslui, inovacijoms bei aukštos pridėtinės vertės ekonomikai kurti – 23 procentai. Socialinei gerovei ir sveikatai šalyje gerinti numatyta 14 procentų, transporto, energetiniam ir skaitmeniniam junglumui – 7,1 procento, švietimui – 6,9 procento. Didžiausi investicijų lėšų šaltiniai yra Sanglaudos politikos fondų ir EGADP lėšos.

³⁸ **2022 metų Šalies ataskaita**, https://commission.europa.eu/system/files/2022-05/2022-european-semester-country-report-lithuania_en.pdf.

³⁹ **Nacionalinės plėtros programos**, <https://lrv.lt/lt/aktuali-informacija/strateginis-valdymas-1/strateginis-valdymas/nacionalines-pletros-programos>.

Siekiant prisidėti prie ES žaliojo kurso ir ES bei Lietuvos energetinės nepriklausomybės, numatoma spartinti investicijas į jūrinio vėjo ir sausumos atsinaujinančių energijos išteklių saulės ir vėjo energijos gamybos, energijos kaupimo infrastruktūrą ir energetikos tinklus, siekiant pabaigti Lietuvos integraciją į ES energijos rinką. Be to, numatoma tęsti daugiabučių renovaciją, vystyti darnų įvairiarūšį judumą, plėsti alternatyvių degalų infrastruktūrą, padėti gyventojams ir verslui įsigyti netaršų transportą, investuoti į žiedinę ekonomiką, tvarią vandentvarką, prisitaikymo prie klimato kaitos priemones, bioįvairovės išsaugojimą. Taip pat planuojama Teisingos pertvarkos fondo lėšomis vykdyti dekarbonizaciją ir sukurti tvarias darbo vietas 3 taršiausiuose Lietuvos regionuose.

Skaitmeninimo srityje artimiausi teigiami pokyčiai susiję su 5G integracija ir baltųjų dėmių nutolusiose vietovėse eliminavimu, viešojo sektoriaus skaitmenizavimu, skaitmeninių įgūdžių vystymu, kibernetiniu saugumu bei realiojo laiko ir atvirų duomenų ekonomikos kūrimu. Be kita ko, bus skatinamas pažangių skaitmeninių technologijų kūrimas ir diegimas privačiame sektoriuje (didelio našumo skaičiavimai, dirbtinis intelektas, blokų grandinės ir kita).

Aukštojo mokslo, mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros, inovacijų srityje daugiausia dėmesio skiriama valstybės sumanios specializacijos realizavimui, komercinamų žinių kūrimui, perdavimui ir inovacijų diegimui, mokslo ir verslo bendradarbiavimui, startuolių akceleravimui. Toliau bus investuojama į mokslininkų ir tyrėjų kompetencijas, tobulinamos studijų finansavimo ir studentų priėmimo sistemos, vykdomas kolegijų reorganizavimas ir skatinamas aukštųjų mokyklų tarptautiškumas. Be to, skatinamas inovatyvių, skaitmeninių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimas, demonstravimas ir diegimas bei viešojo sektoriaus inovacijos pirkimų srityje.

Sveikatos srityje įgyvendinama sveikatos sistemos tinklo pertvarka ir gerinami sveikatos priežiūros rezultatai, paslaugų kokybė bei ligų prevencija, ypač efektyviau koordinuojant ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimą, efektyvinant greitąją medicinos pagalbą, pirminės sveikatos priežiūros grandį. Taip pat, gerinamas sveikatos sistemos atsparumas dirbti ekstremaliomis situacijomis, sukuriant infekcinių ligų klasterių centrus ir pagalbos skyrius. Be to, plėtojama nacionalinė skaitmeninės sveikatos sistema, kuriama sveikatos priežiūros specialistų kompetencijų platforma, vystomas kompleksinis sveikatos priežiūros paslaugų kokybės vertinimo modelis.

Socialinės apsaugos srityje siekiama didinti užimtumą, užtikrinti tvarią asmenų integraciją į darbo rinką, didinti socialinės apsaugos sistemos pagalbos adekvatumą ir siekiama gerinti mokesčių ir socialinių išmokų sistemos struktūrą, mažinant pajamų nelygybę ir skurdą.

Kultūros srityje investuojama į technologinius ir programinius sprendimus, skaitmeninių kultūros išteklių prieinamumo ir pakartotinio naudojimo įvairiose srityse didinimą.

Švietimo srityje gerinamas ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo prieinamumas ir kokybė bei stiprinamos mokytojų ir mokyklų vadovų kompetencijos, jų karjeros planavimo sistema. Taip pat siekiama pagerinti ir konsoliduoti mokyklų infrastruktūrą, pagerinti STEAM ugdymo ekosistemą, sukurti vieno langelio principu veikiančią mokymosi visą gyvenimą platformą, remti pameistrystę ir dalyvavimą profesinio mokymo, mobilumo programose.

Transporto srityje numatoma gerinti Lietuvos junglumą, o prioritetinės investicijos bus nukreipiamos į TEN-T kelių, įskaitant projektą „Rail Baltica“, vystymą.

Numatoma, kad dėl pagal NPP įgyvendinamų investicijų ir reformų sustiprės Lietuvos mokslinių tyrimų ir inovaciniai pajėgumai, padidės moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai skiriama išlaidų dalis nuo BVP; bus sudarytos galimybės pasinaudoti skaitmeninio teikiama nauda piliečiams, įmonėms ir valdžios institucijoms, išaugs Lietuvos skaitmeninis konkurencingumas; padidės energijos vartojimo efektyvumas, bus sumažintas išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis; skatinamas perėjimas prie žiedinės ekonomikos; darnaus transporto plėtra; sudaromos sąlygos visiems darbingo amžiaus žmonėms įsitraukti į darbo rinką; gerinami Lietuvos švietimo ir mokymosi rodikliai; gerinamas sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumas, kokybė, veiksmingumas ir tvarumas; didinamas viešojo sektoriaus veiksmingumas. Taip bus prisidedama prie visų Europos semestro metu Lietuvai įvardijamų iššūkių sprendimų ir aktualiausių Tarybos rekomendacijų Lietuvai įgyvendinimo.

Efektyvus reformų ir investicijų įgyvendinimas yra itin svarbus ekonomikos aktyvumui ir jos augimo potencialui stiprinti.

Šiuo metu Lietuva su EK derasi dėl papildomų 1,94 mlrd. eurų vertės investicijų iš EGADP paskolos ir REPowerEU. Iš šių lėšų 1 mlrd. eurų numatoma skirti paskoloms verslo ir pramonės įmonėms, kad jos taptų konkurencingesnės ir kurtų aukštos pridėtinės vertės ir į eksportą orientuotų produktų gamybą, žalintų savo veiklą. Papildomus 697,6 mln. eurų numatoma nukreipti į elektros iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybą, 84,7 mln. eurų bus skirti daugiabučių namų renovacijai, 25 mln. eurų – svarbiai kibernetinio saugumo sričiai ir 9 mln. eurų netaršiam krovinių gabenimui Nemuno upe pradėti.

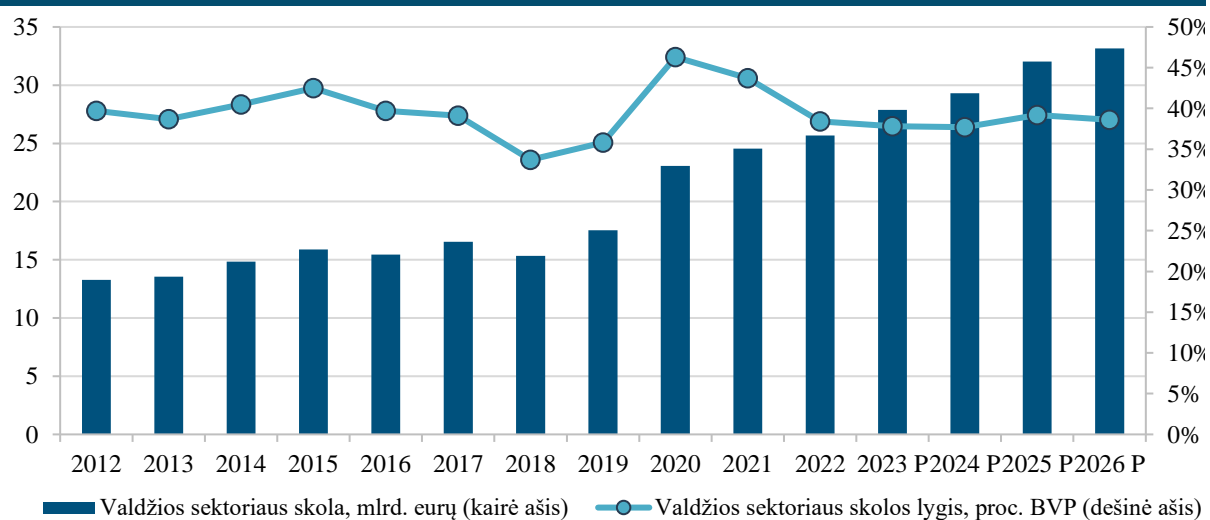
5 SKYRIUS VALDŽIOS SEKTORIAUS SKOLA IR JOS PROJEKCIJOS

Valdžios sektoriaus skolos lygis, struktūra, dinamika ir rizikos valdymas

Valdžios sektoriaus skola, atsižvelgiant į sudarytas išvestines finansines priemones, 2022 metų pabaigoje sudarė 38,4 procento BVP ir buvo 5,3 procentinio punkto mažesnė negu 2021 metų pabaigoje, kai siekė 43,7 procento BVP. Skolos mažėjimą lėmė mažėjantis valstybės biudžeto deficitas ir 2022 metais išpirkta euroobligacijų emisija, kurios išpirkimui lėšos buvo sukauptos 2021 metais (13 paveikslas).

2022 metais Vyriausybė laikėsi skolinimosi ir skolos limitų. Trumpalaikiai įsipareigojimai pagal likutinę trukmę 2022 metų pabaigoje sudarė 7,8 procento (2021 metų pabaigoje – 10,1 procento), vidutinė svertinė likutinė skolos valstybės vardu trukmė ir vidutinė svertinė likutinė skolos valstybės vardu trukmė iki palūkanų normų pasikeitimo buvo 9 ir 8,9 metų, atitinkamai 2021 metais – 9,4 ir 9,4 metų. Skola valstybės vardu už kintamąsias palūkanų normas sudarė 1,3 procento visos skolos (2021 metų pabaigoje – 1,5 procento). Valstybės garantuota skola sudarė 1,2 procento BVP.

13 paveikslas. Valdžios sektoriaus skola

Šaltinis – Finansų ministerija.

Projektuojama, kad vidutiniu laikotarpiu valdžios sektoriaus skolos lygis išliks stabilus ir 2026 metų pabaigoje sieks apie 38,6 procento BVP. Valdžios sektoriaus skolos projekcijos pateiktos Programos VII dalies 21 lentelėje.

Vyriausybės 2023–2026 metų skolinimosi ir skolos valdymo gairės

Vyriausybės 2023–2026 metų skolinimosi ir skolos valdymo tikslas – užtikrinti Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatyme nustatytų tikslų finansavimą, valstybės perskolinamų paskolų teikimą ir valstybės prisiimtų įsipareigojimų vykdymą skolintomis lėšomis, patiriant kuo mažesnes sąnaudas ir priimtina rizika. Siekiant šio tikslo, toliau įvardijami 3 pagrindiniai Vyriausybės 2023–2026 metų skolinimosi ir skolos valdymo uždaviniai bei jų įgyvendinimo kriterijai.

Pirmas uždavinys – kuo didesnę valdžios sektoriui priskiriamų subjektų laikinai nenaudojamų piniginių išteklių dalį pritraukti į valstybės išdą. Šiuo uždaviniu siekiama gerinti valstybės išdo finansinio turto likvidumą ir efektyviau valdyti valstybės piniginius išteklius. Laikiniai nenaudojamų piniginių išteklių pritraukimas į valstybės išdą yra papildomas likvidus turtas, kuris esant itin nepalankioms ekonominėms sąlygoms gali padengti grynąjį netenkamų pinigų srautą trumpuoju laikotarpiu. Uždavinio įgyvendinimo kriterijus yra Valstybės išdo konsoliduoto sąskaitų valdymo sistemos sukūrimas ir paleidimas.

Antras uždavinys – plėtoti santykius su investuotojais, siekiant plėsti esamas ir pritraukti naujas investuotojų grupes. Uždavinio įgyvendinimo kriterijus yra įvykę bent 2 susitikimai su investuotojais, daug dėmesio skiriant dvišaliams susitikimams.

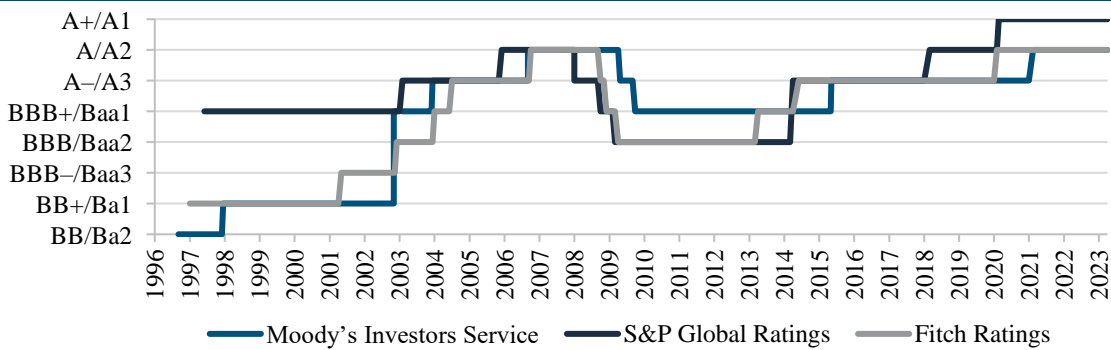
Trečias uždavinys apima palūkanų normų kitimo, refinansavimo, valiutų kursų pokyčių ir garantuotos skolos rizikos valdymą. Rizikos valdymas yra svarbus veiksnys įgyvendinant pagrindinį skolos tikslą – užtikrinti skolos stabilumą ir Vyriausybės gebėjimą vykdyti savo įsipareigojimus. Uždavinio įgyvendinimo kriterijus yra tarptautinę praktiką atitinkančių rizikos limitų laikymasis: trumpalaikės skolos valstybės vardu pagal likutinę trukmę ir visos skolos valstybės vardu skolinių įsipareigojimų santykinis rodiklis neturi būti didesnis kaip 25 procentai; vidutinė svartinė likutinė skolos valstybės vardu trukmė turi būti ilgesnė kaip 4 metai; vidutinė svartinė likutinė skolos valstybės vardu trukmė iki palūkanų normų pasikeitimo turi būti ilgesnė kaip 3,5 metų; skolos pagal kintamąją palūkanų normą ir visos skolos valstybės vardu santykis neturi būti didesnis kaip 10 procentų; skola eurais, įvertinus sudarytus išvestinių finansinių priemonių sandorius, turi sudaryti 100 procentų visos skolos; bendras valstybės įsipareigojimų pagal garantijas lygis neturi būti didesnis negu 5 procentai BVP.

Projektuojamas Vyriausybės skolinimosi poreikis, įvertinus taikytinas refinansavimo rizikos valdymo priemones išperkant euroobligacijų emisijas, 2023–2026 metais vidutiniškai sudarys po 4,7 mlrd. eurų.

Kredito reitingai

Tarptautinių kredito reitingų agentūrų *Moody's Investors Service*, *S&P Global Ratings* ir *Fitch Ratings* nustatyti Lietuvos ilgalaikio skolinimosi užsienio valiuta kredito reitingai 2023 m. kovo 31 d. buvo atitinkamai A2, A+, A (14 paveikslas).

14 paveikslas. Lietuvos ilgalaikio skolinimosi užsienio valiuta kredito reitingų raida

Šaltinis – Finansų ministerija.

2022 metų balandį tarptautinė kredito reitingų agentūra *Moody's Investment Service* patvirtino anksčiau Lietuvai suteiktą A2 ilgalaikio skolinimosi reitingą ir paliko stabilią perspektyvą. Tokį agentūros ekspertų sprendimą nulėmė trys pagrindiniai veiksniai: nors išaugo geopolitinė įtampa, vis dėlto narystė NATO užtikrina saugumo garantijas, taip pat pastebėtas

ryškus progresas stiprinant Lietuvos energetinį saugumą bei matomi teigiami lūkesčiai dėl Lietuvos ekonominio ir fiskalinio atsparumo Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje šalutiniam poveikiui. Kredito reitingų agentūra *Moody's Investment Service* Lietuvos kredito reitingus paskutinį kartą buvo pagerinusi 2021 metų vasarį, kai 2015 metais suteiktas A3 (teigiama perspektyva) ilgalaikio skolinimosi reitingas buvo pakeltas į A2 (stabili perspektyva).

2022 metų gruodį tarptautinė kredito reitingų agentūra *Fitch Ratings* patvirtino 2020 metų sausį Lietuvai suteiktą A ilgalaikio skolinimosi reitingą ir paliko stabilią perspektyvą, o *S&P Global Ratings* paliko galioti 2020 metų vasarį suteiktą A+ ilgalaikio skolinimosi reitingą, perspektyvą pakeisdama iš stabilios į neigiamą. Kredito reitingų agentūros *Fitch Ratings* ekspertų teigimu, Lietuvos A reitingas paremtas patikima šalies politine sistema, vykdoma apdairia fiskaline politika ir tokį patį reitingą turinčių šalių medianą viršijančiais valdysenos rodikliais. Lietuvos ekonomika yra maža ir atvira, tačiau atsparus eksporto sektorius, žemas privataus sektoriaus įsiskolinimas turėtų sušvelninti neigiamus karo Ukrainoje ir aukštos infliacijos padarinius. Kredito reitingų agentūros *S&P Global Ratings* analitikai savo sprendimą argumentavo tuo, kad, tikėtina, Rusijos karas Ukrainoje užsitęs ir tai gali pareikalauti didesnių Lietuvos išlaidų gynybai ir neigiamų energijos kainų šoko padarinių amortizavimui, o aukšta metinė infliacija gali ilgainiui neigiamai paveikti Lietuvos išorinį konkurencingumą.

IV DALIS VIEŠŪJŲ FINANSŲ KOKYBĖ

1 SKYRIUS MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMAS

Mokesčių administravimo gerinimo srityje toliau pagrindinis dėmesys bus skiriamas šešėlinės ekonomikos ir PVM atotrūkio mažinimui.

EK 2022 metų gruodį paskelbto Socialinių ir ekonominių tyrimų centro (toliau – CASE) PVM atotrūkio ES šalyse tyrimo duomenimis, Lietuvoje kasmet stebima PVM atotrūkio mažėjimo tendencija: 2020 metais PVM atotrūkis sudarė 19,3 procento ir, palyginti su 2019 metais, sumažėjo 1,6 procentinio punkto. Išankstiniais CASE vertinimais, 2021 metais PVM atotrūkis sumažėjo dar ženkliau – iki 14,3 procento, arba, palyginti su 2020 metais, sumažėjo 5 procentiniais punktais.

Siekiant prisidėti prie nuoseklaus šešėlinės ekonomikos ir PVM atotrūkio mažinimo mokesčių administravimo srityje, veikiama 2 kryptimis – siekiama skatinti savanorišką mokesčių mokėjimą ir užkardyti mokestinius pažeidimus.

Pagrindinės teisėkūros iniciatyvos šioje srityje yra šios: 2022 metais priimti Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo⁴⁰ ir susijusių įstatymų pakeitimai, kuriais

⁴⁰ Mokesčių administravimo įstatymo Nr. IX-2112 2, 3, 12, 13, 25, 26, 32, 33, 38, 39, 40¹, 87, 88, 99, 104², 126, 139, 140, 164 straipsnių, priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 61³ straipsniu įstatymas Nr. XIV-1658, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9477dac27d2811edbdcebd68a7a0df7e?jfwid=-16ncpywryd>.

užtikrinama tinkama mokesčių mokėtojų duomenų apsauga, praplėstas baudų už mokestinius pažeidimus diapazonas ir sunkinančių aplinkybių sąrašas, panaikintos nuostatos, pagal kurias mokesčių teisės aktai, teikiami kartu su biudžetu, gali įsigalioti anksčiau negu 6 mėnesiai nuo jų priėmimo dienos, išskyrus atvejus, jeigu šiais pakeitimais nėra sunkinama mokesčių mokėtojų padėtis, skaitmeninių platformų operatoriams nustatyta pareiga teikti VMI informaciją apie platformose veikiančių pardavėjų pajamas.

Priimtas Lietuvos Respublikos atsiskaitymų grynaisiais pinigais įstatymas⁴¹, nuo 2022 m. lapkričio 1 d. apribojęs atsiskaitymus grynaisiais pinigais, jeigu jie viršija 5 000 eurų.

2023 metais VMI įdiegia Išmaniųjų elektroninių kasos aparatų posistemį (i.EKA), kuris sudarys sąlygas VMI teikiamų elektroninių paslaugų plėtrai, t. y. kasos aparatais užfiksuotų duomenų skaitmenizuotam perdavimui VMI, kasdienio popierinių kasos operacijų žurnalų pildymo atsisakymui, preliminarių GPM deklaracijų ir PVM deklaracijų pateikimui ūkio subjektams. i.EKA užtikrins kasos aparatais užfiksuotų duomenų nepakeičiamumą, didins VMI veiklos efektyvumą, pagerins mokesčių administravimą.

Parengti Mokesčių administravimo įstatymo ir susijusių įstatymų projektai⁴², kurių tikslas – nuo 2026 metų vasaros įvairias nemokestines prievoles valstybei (ekonominės pinigines sankcijas, baudas už nusikalstamas veikas, procesines baudas, teismo priteistas sumas valstybės naudai) traukti į apskaitą, sumokėti ir išieškoti vieno langelio principu per VMI.

Bus siekiama supaprastinti individualią veiklą vykdančių gyventojų mokestinių prievolių vykdymą. Nagrinėjamos galimybės smulkiajam verslininkui atsidarius specialią individualios veiklos sąskaitą jos duomenis teikti VMI, kuri automatiškai suformuotų verslininko pajamų mokesčio deklaraciją ir apskaičiuotų mokėtinus mokesčius.

⁴¹ **Atsiskaitymų grynaisiais pinigais ribojimo įstatymas Nr. XIV-1165**, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d7206ef0fdf311ec8fa7d02a65c371ad>.

⁴² **1) Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo Nr. IX-2112 1, 2, 14, 26, 86, 88, 93, 105, 106, 110 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas**, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/396c95f0c71d11ed9b3c9397e1236c2a?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=e6c3f381-900a-426c-9302-8333d14eb0fe>.

2) Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 650 straipsnio pakeitimo ir Kodekso papildymo 583¹ straipsniu įstatymo projektas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/d1347b50c71d11ed9b3c9397e1236c2a?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=e6c3f381-900a-426c-9302-8333d14eb0fe>.

3) Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 6, 100 straipsnių pakeitimo ir 7, 8 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/5bf543a0c71e11ed9b3c9397e1236c2a?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=e6c3f381-900a-426c-9302-8333d14eb0fe>.

4) Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 163, 307, 342 ir 352 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/c7d254f0c71e11ed9b3c9397e1236c2a?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=e6c3f381-900a-426c-9302-8333d14eb0fe>.

5) Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 672 ir 676 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/31256000c71f11ed9b3c9397e1236c2a?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=e6c3f381-900a-426c-9302-8333d14eb0fe>.

Toliau bus modernizuojami VMI ir Lietuvos muitinėje vykdomi duomenų gavimo, analizės ir sprendimų priėmimo procesai, panaudojant pažangius analitinius metodus bei technologijas, grįstas dirbtinio intelekto metodų taikymu, tobulinti mokesčių administratorių darbuotojų kompetencijas, užtikrinant kasdienių funkcijų vykdymą naudojant pažangius metodus, sudaryti sąlygas elektroninių dokumentų naudojimo versle plėtrai.

Nuosekliai didinant visuomenės sąmoningumą, numatoma kryptingai ugdyti vaikų ir jaunimo žinias apie mokesčių sistemą, kartu sudarant sąlygas praktikoje išmokti atsiskaityti negrynaisiais pinigais, stebėti išlaidas ir mokesčių mokėjimą.

2 SKYRIUS

BIUDŽETO SISTEMOS PERTVARKA

Lietuvoje įgyvendinama biudžeto sistemos pertvarka siekiama sukurti skaidriai ir efektyviai veikiančią vidutinės trukmės biudžeto sistemą, glaudžiai susietą su valstybės strateginio valdymo sistema. Vyriausybės programos įgyvendinimo plane numatytas Vyriausybės strateginis darbas „Į strateginius tikslus orientuotas valdžios sektoriaus finansų planavimas“, kurį įgyvendinant planuojama iki 2024 metų II ketvirčio parengti ir įteisinti vidutinės trukmės biudžeto sudarymo taisykles, tęstinės veiklos lėšų skaičiavimo metodines gaires ir atlikti valstybės biudžeto išlaidų peržiūras. Šie darbai taip pat numatyti EGADP plane. Įgyvendinus minėtus darbus, planuojama Seimui pateikti tvirtinti objektyviai ir pagrįstai suplanuotą pirmąjį vidutinės trukmės 2025–2027 metų valstybės biudžeto projektą.

2022 metais buvo parengtas vidutinės trukmės biudžeto sudarymo ir valdymo principų modelis, kuriuo vadovaujantis šiuo metu rengiami vidutinės trukmės biudžeto sudarymo ir valdymo taisykles reglamentuojantys teisės aktai, kuriuos planuojama patvirtinti iki 2023 metų pabaigos.

2022 metais Vyriausybė protokoliniu sprendimu patvirtino sisteminės viešųjų išlaidų peržiūros užduotį, kuria vadovaujantis iki 2024 metų rugsėjo mėnesio bus atlikta sisteminė viešųjų išlaidų peržiūra, siekiant nustatyti neefektyviai planuojamas ir panaudojamas valstybės biudžeto tęstinės veiklos lėšas, taip pat bus peržiūrėtos ir įvertintos ministerijų taikomos tęstinės veiklos lėšų planavimo metodikos ir kitos praktikos bei pasiūlyti vienodi tęstinės veiklos lėšų planavimo principai bei taisyklės. Gauti sisteminės viešųjų išlaidų peržiūros rezultatai padės užtikrinti efektyvų, pagrįstą ir skaidrų tęstinės veiklos lėšų planavimą rengiant pirmąjį vidutinės trukmės 2025–2027 metų biudžeto projektą.

3 SKYRIUS

VNT VALDYMO PERTVARKA

2022 metais centralizuotai valdomo VNT portfelio apimtys iš esmės nesikeitė ir sudarė 1,2 mln. kvadratinių metrų, arba 12 procentų viso VNT. APVNT sudarė 61,1 procento, o nenaudojamas valstybės funkcijoms VNT, skirtas parduoti, sudarė 27,5 procento visos

centralizuotai valdomo VNT portfelio apimties. 2022 metų pradžios duomenimis, pardavus 596 VNT objektus gautos rekordiškai didelės – 50,8 mln. eurų – pajamos.

Pažymėtina, kad siekiant įgyvendinti NPP strateginį tikslą – efektyvaus valdymo priemonėmis optimizuoti valstybės turto apimtis, kad valstybė turėtų jo tiek, kiek reikia valstybės funkcijoms atlikti, iki 2025 metų planuojama pasiekti 10 procentų APVNT portfelio apimties sumažėjimą. Finansų ministerijos 2022–2024 metų strateginiame veiklos plane numatytos šio NPP rodiklio įgyvendinimo tarpinės reikšmės. Plane numatyta, kad 2022 metais APVNT portfelio apimties mažėjimas turėtų siekti 2,2 procento ir vėlesniais metais kasmet turėtų didėti 3 procentais. Tačiau planuota 2022 metų tarpinė reikšmė yra viršyta 2,1 procento ir siekia 4,3 procento.

Svarbus ne tik apimties, bet ir APVNT portfelio sąnaudų optimizavimas. Nuo 2021 m. liepos 1 d. centralizuotai valdomi administraciniai pastatai naudoja atsinaujinančių energijos išteklių elektros energiją. Žalioji kryptis bus tęsiama. Naudojant valstybės subsidijas, planuojama įsigyti nutolusių saulės elektrinių parko dalį.

Centralizuotai valdomo APVNT apimties optimizavimas vykdomas pagal finansų ministro patvirtintus 10 metų laikotarpio APVNT atnaujinimo investicijų planus. 2023–2032 metais planuojamos APVNT atnaujinimo investicijos, finansuojamos iš įvairių finansavimo šaltinių ir apimančios energinio efektyvumo didinimo projektus, sieks 507 mln. eurų. Didelę šių investicijų dalį sudarys ministerijų ir kitų valstybės įstaigų kvartalo A. Goštauto gatvėje, Vilniuje, atnaujinimo projektas, kuriam įgyvendinti reikės apie 167 mln. eurų.

Siekiant sudaryti teises galimybes įgyvendinti centralizuotą VNT, naudojamo švietimo, mokslo ir sporto, sveikatos apsaugos, kultūros, socialinės apsaugos, vidaus reikalų ir teisingumo srityse, valdymą 2023 metais Vyriausybei planuojama pateikti įstatymų paketą ir jame numatyti teisinio reguliavimo pakeitimus.

4 SKYRIUS

FINANSINIO STABILUMO UŽTIKRINIMAS

Lietuvos banko vykdoma makroprudencinė politika ir atliekama finansinių įstaigų pertvarkymo funkcija prisideda prie Lietuvos finansinio stabilumo užtikrinimo. Išsami informacija apie makroprudencinę politiką, finansų įstaigų pertvarkymą ir kitų Lietuvos banko funkcijų vykdymą pateikta Lietuvos banko 2022 metų ataskaitoje⁴³ ir Lietuvos banko pranešime Lietuvos Respublikos Seimui⁴⁴.

⁴³ Lietuvos banko 2022 metų ataskaita, <https://www.lb.lt/lt/apzvalgos-ir-leidiniai/category.38/series.204>.

⁴⁴ Lietuvos banko pranešimas Lietuvos Respublikos Seimui, <https://www.lb.lt/lt/apzvalgos-ir-leidiniai/category.38/series.203>.

V DALIS ILGALAIKIS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ TVARUMAS

Ilgalaikio valdžios sektoriaus finansų tvarumo stiprinimas yra ypač svarbus šiuo metu esant geopolitinei įtampai ir neapibrėžtumui. 2022 metais valdžios sektoriaus deficitas siekė 0,6 procento BVP. Santykinai nedidelis deficitas buvo viena iš pagrindinių priežasčių, lėmusių tai, kad valdžios sektoriaus skola reikšmingai nedidėjo ir 2022 metais sudarė 38,4 procento BVP, tai yra buvo gerokai mažesnė už 60 procentų BVP Maastrichto kriterijų skola. Jeigu, kaip numatyta Programoje, 2023 ir vėlesniais vidutinio laikotarpio metais valdžios sektoriaus deficitas bus gerokai mažesnis negu 3 procentai BVP Maastrichto kriterijus balansui, valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis sudarys apie 39 procentus BVP. Ilgalaikį valdžios sektoriaus finansų tvarumą sustiprintų sėkmingas EGADP plane numatytų ir kitų ekonomikos potencialą didinančių struktūrinių reformų įgyvendinimas bei efektyvus nacionalinių ir ES lėšų investavimas. Ne mažiau svarbu neprisiimti pajamų priemonėmis nepadengtų ilgalaikių įsipareigojimų.

EK tarnybų kartu su Visuomenės senėjimo darbo grupe atlikta ir 2021 metais paskelbta valdžios sektoriaus ilgalaikių išlaidų kompleksinė projekcija Lietuvai⁴⁵ (toliau – ilgalaikė projekcija) leidžia nustatyti su demografiniais pokyčiais susijusius viešųjų finansų iššūkius ir numatyti veiksmus jų stabilumui ateityje užtikrinti.

Programos 10 lentelėje pateikiamos projekcijos rodo demografinių pokyčių poveikį pensijų, sveikatos apsaugos ir švietimo sistemų tvarumui. Ilgalaikės projekcijos duomenimis, iki 2040 metų visuomenės senėjimo išlaidos, susijusios su pensijomis, palyginti su 2019 metų išlaidomis, padidės 1,3 procentinio punkto BVP. Sveikatos apsaugos ir švietimo sričių išlaidos didės po 0,7 procentinio punkto BVP. 2040 metais su visuomenės senėjimu susijusioms išlaidoms pasiekus didžiausią augimo tempą, vėlesniais metais neigiama demografijos įtaka valdžios sektoriaus finansams mažės, tačiau 2070 metais išlaidos, palyginti su 2019 metų išlaidomis, vis dar didės 1,6 procentinio punkto BVP. Siekiant valdžios sektoriaus finansų tvarumo, fiskalinės politikos sprendimus būtina priimti atsižvelgiant į šią ilgalaikę perspektyvą.

Ilgalaikė projekcija Lietuvai ir kitoms ES valstybėms atnaujinama kas 2 metus. Atnaujintą projekciją EK turėtų paskelbti 2024 metais, 2023 metų Senėjimo ataskaitoje.

10 lentelė. Ilgalaikių valdžios sektoriaus išlaidų projekcijos

	BVP procentas					
	2019 metai	2030 metai	2040 metai	2050 metai	2060 metai	2070 metai
Su amžiumi susijusios išlaidos:	15,3	16,5	17,2	17,3	17,5	16,9
pensijoms	7,1	7,9	8,4	8,2	8,1	7,5
socialinės apsaugos pensijoms	7,1	7,9	8,4	8,2	8,1	7,5

⁴⁵ **Senėjimo ataskaita 2021** (angl. *The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member states (2019–2070)*), https://ec.europa.eu/info/publications/2021-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en.

	BVP procentas					
	2019 metai	2030 metai	2040 metai	2050 metai	2060 metai	2070 metai
senatvės ir išankstinėms pensijoms	5,5	6,1	6,6	6,5	6,5	6,0
kitoms pensijoms (invalidumo, našlių ir našlaičių)	1,7	1,8	1,7	1,7	1,6	1,5
profesinėms pensijoms (valdžios sektoriaus)	–	–	–	–	–	–
sveikatos apsaugai	4,2	4,4	4,6	4,8	4,8	4,7
ilgalaikiai sveikatos priežiūrai	1,0	1,2	1,4	1,6	1,7	1,8
švietimui	3,0	3,0	2,9	2,7	2,9	2,9
Darbo produktyvumo (per valandą) didėjimas	2,4	3,0	2,1	2,0	1,8	1,5
Potencialaus BVP didėjimas	3,8	1,4	1,0	0,7	0,8	1,1
Vyrų (20–64 metų) darbo jėgos aktyvumas	85,2	86,1	87,0	87,2	87,9	87,9
Moterų (20–64 metų) darbo jėgos aktyvumas	82,1	82,7	83,6	83,8	84,6	84,7
Darbo jėgos (20–64 metų) aktyvumas – iš viso	83,6	84,4	85,4	85,6	86,3	86,4
Nedarbo lygis (20–74 metų)	6,2	6,9	6,8	6,7	6,7	6,7
65 metų ir vyresnių gyventojų iš visų gyventojų (metų pradžioje)	19,8	25,1	29,6	31,6	33,5	32,9

Šaltinis – EK visuomenės senėjimo ataskaita 2021 (angl. *The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member states (2019–2070)*), https://ec.europa.eu/info/publications/2021-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en.

Pastaba. Dėl apvalinimo išlaidų pensijoms, sveikatos apsaugai, ilgalaikiai sveikatos priežiūrai ir švietimui suma gali nesutapti su lentelės duomenimis „Su amžiumi susijusios išlaidos“.

VI DALIS MAKROEKONOMINIŲ IR FISKALINIŲ PROJEKCIJŲ Palyginimas, Rizikos IR JAUTRUMO ANALIZĖ

1 SKYRIUS PROJEKCIJŲ Palyginimas

Ekonominės raidos scenarijų rodiklių palyginimas

Lietuvos BVP projekcijos pakeistos atsižvelgiant į 2023 m. kovo 1 d. VDA paskelbtus faktinius 2022 metų duomenis, esamas ūkio raidos tendencijas, ekonominiam aktyvumui įtakos turinčias Vyriausybės pasiūlytas ir, tvirtinant 2023 metų biudžetą, numatytas fiskalinės politikos priemonės, geopolitinę padėtį, monetarinės politikos pokyčius ir pasikeitusias prielaidas dėl užsienio aplinkos perspektyvų (11 lentelė).

11 lentelė. BVP projekcijų palyginimas su SP2022 pateiktomis projekcijomis

Rodiklio pavadinimas	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
BVP palyginamosiomis kainomis pokytis (procentais):					
SP2022 projekcija	1,6	2,5	3,0	3,0	–
Programoje pateikta projekcija	1,9	0,5	3,0	3,0	3,0
sumažėjimas (–) / padidėjimas (+)	0,3	–2,0	0,0	0,0	–

Šaltinis – Finansų ministerija.

Valdžios sektoriaus finansų ir skolos projekcijų palyginimas

2022 metų valdžios sektoriaus faktinis balansas yra geresnis, negu planuota 2022 metų biudžete (2021 metų rudenį), projektuota SP2022 (2022 metų pavasarį) ir LBP2023 (2022 metų rudenį). 2022 metų planinių, projektuotų ir faktinių duomenų skirtumus lėmė kintantis lėšų poreikis priemonėms, susijusioms su pagalba iš Ukrainos pasitraukusiems žmonėms priimti Lietuvoje, finansuoti, neišleista dalis kitų suplanuotų valstybės biudžeto išlaidų, iš dalies dėl spartėjusios infliacijos į valdžios sektoriui priskiriamus biudžetus surinkta daugiau, negu planuota, pajamų.

SP2022 rengimo metu 2022 metai buvo laikyti valdžios sektoriaus balanso gerinimo vidutiniu laikotarpiu atskaitos metais, kuriems tuo metu numatytas 4,9 procento BVP valdžios sektoriaus deficitas. Projektuojant 2022 metų numatomą valdžios sektoriaus balanso rodiklį, buvo įvertintas Vyriausybės siūlymas dėl 2022 metų biudžeto pakeitimo, kuriuo siekta numatyti lėšų priemonėms, susijusioms su pagalba iš Ukrainos pasitraukusiems žmonėms priimti Lietuvoje, krašto gynybos stiprinimu. Programoje ir SP2022 pateikta 2023 metų valdžios sektoriaus balanso projekcija iš esmės nesiskiria, o 2024–2025 metų valdžios sektoriaus balansų projekcija atspindi tą patį siekį, kuris buvo numatytas ir SP2022, – palaipsniui gerinti valdžios sektoriaus balansą, kad vidutiniu laikotarpiu būtų pasiektas vidutinio laikotarpio tikslas (12 lentelė).

12 lentelė. Programoje pateiktų valdžios sektoriaus balanso projekcijų palyginimas su SP2022 pateiktomis projekcijomis

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
Valdžios sektoriaus grynasis skolinimas (+) / skolinimasis (–):	B.9	BVP procentas				
SP2022		–4,9	–2,4	–1,3	–1,0	–
Programoje pateikta projekcija		–0,6	–2,2	–1,7	–1,4	–0,9
sumažėjimas (–) / padidėjimas (+)		4,3	0,2	–0,4	–0,4	–

Šaltiniai: VDA, Finansų ministerija.

Pastaba. Lentelės eilutėje „Programoje pateikta projekcija“ 2022 metų reikšmė yra faktinė.

Atnaujintos BVP, pajamų, išlaidų projekcijos lemia valdžios sektoriaus skolos lygio projekcijų skirtumus (13 lentelė).

13 lentelė. Valdžios sektoriaus skolos projekcijų palyginimas su SP2022 pateiktomis projekcijomis

Rodiklio pavadinimas	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
Valdžios sektoriaus skola:	BVP procentas				
SP2022	43,3	43,7	42,6	42,5	–
Programoje pateikta projekcija	38,4	37,8	37,7	39,2	38,6
sumažėjimas (–) / padidėjimas (+)	–4,9	–5,9	–4,9	–3,3	–

Šaltiniai: VDA, Finansų ministerija.

Pastaba. Lentelės eilutėje „Programoje pateikta projekcija“ 2022 metų reikšmė yra faktinė.

Programoje pateiktų ir EK projekcijų skirtumus, tikėtina, lemia nesutampantis projekcijų rengimo laikas, sparčiai kintanti ir sunkiai prognozuojama ekonominė situacija, kuri 2022 ir

2023 metais ypač veikiama padidėjusio neapibrėžtumo dėl geopolitinės padėties Europoje ir energijos kainų kitimo (14 lentelė).

14 lentelė. Finansų ministerijos ir EK projekcijų palyginimas

Rodiklio pavadinimas	Metai	BVP procentas		
		Finansų ministerija (Programos rodikliai)	EK prognozė	Finansų ministerijos projekcijos ir EK prognozės skirtumas absoliučia verte, procentiniais punktais
1. Valdžios sektoriaus balansas	2022	-0,6	-1,9	1,3
	2023	-2,2	-4,4	2,2
2. Struktūrinis valdžios sektoriaus balansas	2022	-0,6	-1,8	1,2
	2023	-1,0	-3,5	2,5
3. Valdžios sektoriaus skola	2022	38,4	38,0	0,4
	2023	37,8	41,0	3,2
4. BVP palyginamosiomis kainomis pokytis, procentais	2022	1,9	1,9	0,0
	2023	0,5	0,3	0,2
5. SVKI, procentais	2022	18,9	18,9	0,0
	2023	8,5	8,7	0,2

Šaltiniai: Finansų ministerija, EK, VDA.

Pastabos:

1. Finansų ministerijos duomenų stulpelyje pateiktos faktinės 2022 metų rodiklių reikšmės.
2. 1–3 eilutėse pateikta EK 2022 metų rudens prognozė, 4 ir 5 eilutėse – EK 2023 metų žiemos prognozė.

2 SKYRIUS JAUTRUMO ANALIZĖ

BVP jautrumo analizė

Lietuvos ekonomika yra maža ir atvira, prekių ir paslaugų eksportas sudaro didelę dalį šalies BVP (2022 metais sudarė 87,2 procento BVP), todėl prekybos partnerių ekonominė padėtis ir ateities perspektyvos daro didelę įtaką Lietuvos ūkio raidai. Vidutiniu laikotarpiu ekonominė raida, palyginti su numatyta ERS, gali būti spartesnė arba lėtesnė. Dėl vykstančio karo Ukrainoje eigos ir kitų, daugiausia išorės, veiksnių neapibrėžtumo egzistuoja tiek neigiama, tiek teigiama nukrypimo nuo ERS rizika. Todėl buvo atlikti techniniai skaičiavimai ir sudaryti alternatyvūs scenarijai, darant prielaidą, kad BVP augimas atitinkamais vidutinio laikotarpio metais bus 1 procentiniu punktu lėtesnis nei ERS (pesimistinis scenarijus), ir darant prielaidą, kad BVP augimas atitinkamais vidutinio laikotarpio metais bus 1 procentiniu punktu spartesnis nei ERS (optimistinis scenarijus) (15 lentelė).

15 lentelė. Alternatyvūs scenarijai

Rodiklio pavadinimas	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
ERS					
BVP palyginamosiomis kainomis pokytis, procentais	1,9	0,5	3,0	3,0	3,0
BVP to meto kainomis, mln. eurų	66918,2	73829,7	77779,6	81743,8	85884,5
BVP to meto kainomis pokytis, procentais	19,1	10,3	5,3	5,1	5,1
Pesimistinis scenarijus					
BVP palyginamosiomis kainomis pokytis, procentais	1,9	-0,5	2,0	2,0	2,0
BVP to meto kainomis, mln. eurų	66918,2	73084,9	77012,9	80937,9	85037,8
BVP to meto kainomis pokytis, procentais	19,1	9,2	4,3	4,1	4,0

Rodiklio pavadinimas	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
Optimistinis scenarijus					
BVP palyginamosiomis kainomis pokytis, procentais	1,9	1,5	4,0	4,0	4,0
BVP to meto kainomis, mln. eurų	66918,2	74574,8	78546,5	82549,8	86731,3
BVP to meto kainomis pokytis, procentais	19,1	11,4	6,4	6,1	6,1

Šaltiniai: Finansų ministerija, VDA.

Pajamų ir centrinės valdžios mokėtinų palūkanų jautrumo analizė

Vidutiniu laikotarpiu rinkoje 1 procentiniu punktu padidėjus kintamosioms ir fiksuotosioms palūkanų normoms, mokėtinos už centrinės valdžios prisiimtus naujus įsipareigojimus palūkanos 2024–2026 metais padidėtų atitinkamai 76 mln. eurų, 352 mln. eurų ir 434 mln. eurų, tai yra vidutiniškai po 34 bazinius punktus BVP per metus (16 lentelė).

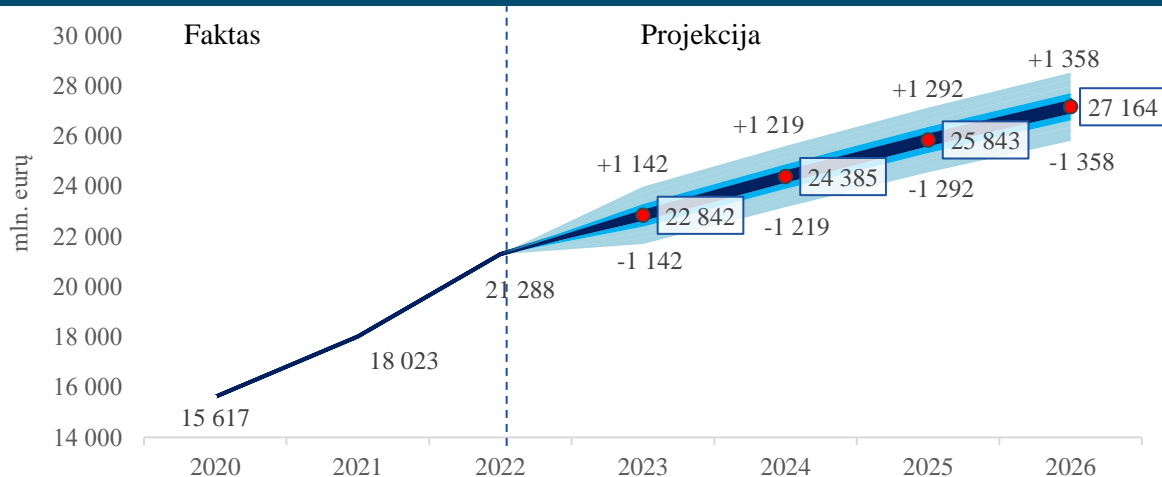
16 lentelė. Valdžios sektoriaus balanso ir centrinės valdžios mokėtinų palūkanų pokytis

Rodiklio pavadinimas	2024 metai	2025 metai	2026 metai
Mokėtinų centrinės valdžios palūkanų pokytis, 1 procentiniu punktu padidėjus (sumažėjus) kintamosioms ir fiksuotosioms palūkanų normoms, mln. eurų	76 (–76)	352 (–352)	434 (–434)
Valdžios sektoriaus balanso pokytis, atitinkamai padidėjus (sumažėjus) mokėtinoms centrinės valdžios palūkanoms, procentais BVP	–0,1 (0,1)	–0,4 (0,4)	–0,5 (0,5)

Šaltinis – Finansų ministerija.

Remiantis valdžios sektoriaus pajamų iš mokesčių ir nominalaus BVP sąryšiu, atlikus statinę jautrumo analizę, nustatyta, kad nominalaus BVP pasikeitimas 1 procentu gali keisti Programoje pateiktą pajamų projekciją nuo 228 mln. eurų 2023 metais iki 272 mln. eurų 2026 metais (15 paveikslas).

15 paveikslas. Valdžios sektoriaus pajamų iš mokesčių (D.2 + D.5 + D.61 + D.91 – D.995) jautrumo analizė

Šaltinis – Finansų ministerija.

Pastaba. Projektuojamų pajamų iš mokesčių (raudoni taškai) jautrumo analizė atliekama darant prielaidą, kad nominalus BVP, palyginti su ERS projektuojamu rodikliu, didėja arba mažėja 1 procentu (tamsiai mėlynas ruožas), 2 procentais (mėlynas ruožas) ir 5 procentais (šviesiai mėlynas ruožas).

3 SKYRIUS RIZIKOS VERTINIMAS

ERS pasitvirtinimo rizika

ERS sudarytas padidėjusio išorės aplinkos nestabilumo ir ekonominio neapibrėžtumo sąlygomis, tebevykstant aktyviems kariniams veiksams Ukrainoje. Neigiamų karo sukeltų ekonominių pasekmių Lietuvai mastas priklausys nuo to, kiek ilgai užtruks kariniai veiksmai Ukrainoje, ir nuo to, kaip ES valstybėms seksis susidoroti su energetikos srityje kylančiais iššūkiais. Naujų koronaviruso atmainų keliami iššūkiai taip pat išlieka neigiamas rizikos veiksnys.

Dėl vykstančio karo Ukrainoje energijos žaliavų kainų raidos neapibrėžtumas išlieka itin aukštas. ERS 2023–2024 metų energijos žaliavų kainų techninės prielaidos buvo sudarytos remiantis EK 2023 metų vasario mėnesį paskelbtomis *Brent* naftos kainų prielaidomis (2023 m. –84,8 USD/bar, 2024 m. – 79,9 USD/bar) ir viešai paskelbtomis gamtinių dujų ateities sandorių rinkos kainomis (2023 m. – 55,1 EUR/MWh, 2024 m. – 56,7 EUR/MWh). Nuo 2025 metų taikoma techninė prielaida, kad šių energijos žaliavų kainos išliks stabilios. Pasikeitus šioms techninėms prielaidoms infliacijos raidos perspektyvos keistųsi. Infliacijos įverčiai galėtų keistis ir dėl kitų veiksnių, įskaitant LRV galimus sprendimus administruojamų kainų srityje bei monetarinės, fiskalinės, darbo rinkos politikos pokyčius. Karo Ukrainoje eigos ir pasekmių neapibrėžtumas bei energijos kainų raida išliks esminiai infliacijos rizikos veiksniai vidutiniu laikotarpiu.

Rengiant ERS demografinės raidos prielaidas buvo remiamasi viešai paskelbtomis atnaujintomis Eurostato demografinėmis projekcijomis. Pasikeitus demografinėms projekcijoms, tarptautinės migracijos tendencijoms ar darbo jėgos aktyvumo lygio prielaidoms darbo rinkos rodiklių raidos perspektyvos keistųsi.

Dėl nepalankios geopolitinės situacijos padidėję energetikos nepriklausomumo stiprinimo poreikiai, sparčiau įgyvendinami Europos žaliojo kurso projektai galėtų paspartinti investicinį procesą šalyje sparčiau, nei numatyta ERS.

Neišsipildžius esminėms prielaidoms, kuriomis remiantis buvo sudaromas ERS, daugelio ERS numatytų rodiklių įverčiai keistųsi.

Fiskalinės rizikos

Artimuoju laikotarpiu pagrindinė rizika valdžios sektoriaus finansams išliks susijusi su geopolitinės padėties pokyčiais ir jos galimu poveikiu Lietuvos, ES ekonomikoms, žmonėms, saugumo padėčiai. 2023 metų biudžete numatytos lėšos priemonėms, susijusioms su pagalba Ukrainos žmonėms, pasitraukusiems į Lietuvą dėl Rusijos karinių veiksnių Ukrainoje, pagalba žmonėms ir verslui kilus energijos kainoms. Rusijai tęsiant karinius veiksmus Ukrainoje, ES ir pasaulio valstybės taiko sankcijas Rusijai, Baltarusijai. Jeigu geopolitinė įtampa augtų, ekonominė padėtis prastėtų, kainos, ypač energijos išteklių, vėl pradėtų didėti, išsipildytų kitos

rizikos (17 lentelė), gali prireikti daugiau ar didesnės apimties, negu numatoma Programoje, išlaidų ir (arba) pajamų politikos priemonių ir (arba) tai turėtų paveikti valdžios sektoriaus finansams.

17 lentelė. Valdžios sektoriaus finansus galinčios paveikti rizikos ir kitos rizikos

Rizika	Rizikos šaltinis	Rizikos laipsnis	Rizikos pasireiškimo tikėtinumumas
Fiskalinės rizikos			
Geopolitinė įtampa, sukelta Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje	Didėjant dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje iš Ukrainos į Lietuvą pasitraukusių žmonių skaičiui, dėl geopolitinės įtampos Europoje vėl padidėjus energijos žaliavų kainoms ir, atitinkamai, infliacijai, prastėjant verslo ir (arba) viešojo sektoriaus įmonių veiklos rezultatams, gali tecti imtis papildomų išlaidų ir (arba) pajamų politikos priemonių	aukštas	vidutinis
COVID-19 pandemija	Naujų COVID-19 mutacijų atsiradimas gali lemti didesnę susirgimų skaičių, dėl to gali didėti valdžios sektoriaus išlaidos dėl su COVID-19 susijusių priemonių taikymo	žemas	žemas
EGADP plano įgyvendinimas	Jeigu EGADP plano įgyvendinimo metu dalis plane numatytų rodiklių nebūtų pasiekti ir dalies EGADP dotacijos lėšų nebūtų gauta, dėl to valdžios sektoriaus balansas gali blogėti	vidutinis	vidutinis
Valstybės valdomų įmonių veiklos pokyčiai	Veiklos rezultatų gerėjimas arba blogėjimas gali didinti arba mažinti į valstybės biudžetą sumokamų dividendų sumas	vidutinis	vidutinis
Indėlių ir investicijų draudimas	Įvykus kredito įstaigų bankrotui didėtų centrinės valdžios išlaidos dėl įsipareigojimų indėlininkams vykdymo	žemas	žemas
Krašto apsaugos išlaidų duomenų statistinės korekcijos didelė kaita	Karinės įrangos, ginklų ir atsargų įsigijimo išlaidų prognozių ir faktinių duomenų, valdžios sektoriaus finansų statistikoje vertinamų kaupiamuoju principu (pagal ESS), reikšmingi skirtumai gali didinti arba mažinti valdžios sektoriaus išlaidas	aukštas	aukštas
Politinis ciklas	Prieš rinkimus ir rinkimų metais patiriamas didesnis spaudimas prisiimti ilgalaikius įsipareigojimus, nenumatant tvarių papildomų finansavimo šaltinių tiems įsipareigojimams vykdyti, gali didinti išlaidas	aukštas	vidutinis
Pasaulio finansų rinkų sąlygų pokyčiai	Pokyčiai pasaulio finansų rinkose gali didinti Vyriausybės skolinimosi sąnaudas	vidutinis	žemas
Stichinės nelaimės	Liūtys, gaisrai, epidemijos gali didinti valdžios sektoriaus išlaidas	vidutinis	vidutinis
Su klimato kaita ir jos valdymu susijusios rizikos	Visų su klimato kaita susijusių susitarimų įgyvendinimo kaštai darys spaudimą valdžios sektoriaus finansams, tačiau tikroji rizika yra prisiimtų susitarimų nesilaikymas, nes realus klimato kaitos poveikis visuomenei, pramonei ir ekonomikai lemtų dar didesnę neigiamą poveikį	aukštas	vidutinis
Demografiniai pokyčiai	Kintanti visuomenės amžiaus struktūra, geresnis arba blogesnis, nei laukta, migracijos balansas valdžios sektoriaus balansą gali paveikti tiek teigiamai, tiek neigiamai	vidutinis	vidutinis

Rizika	Rizikos šaltinis	Rizikos laipsnis	Rizikos pasireiškimo tikėtinumumas
Kitos rizikos			
Rizika Lietuvos finansų sistemos stabilumui	<p>Lietuvos finansų sistemos stabilumą stipriausiai paveikti galėtų ekonomikos sukrėtimas dėl galimo eksporto kritimo, aukštos infliacijos ir išaugusių palūkanų normų, kuris gali turėti reikšmingą neigiamą poveikį paskolų turinčių gyventojų ir įmonių finansinei padėčiai bei skolos administravimo galimybėms ir ženkliai padidinti finansų įstaigų patiriamus kredito nuostolius.</p> <p>Pereinant iš mažų palūkanų normų aplinkos į didėjančių, ryškėja galimi bankų ir finansų rinkų pažeidžiamumai, tad išaugus įtampoms pasaulio finansų rinkose finansinį stabilumą paveikti galėtų pasitikėjimo finansų sektoriuje sumažėjimas, kuris galimai lemtų bankų likvidumo rizikos išaugimą.</p> <p>Esant padidėjusiam neapibrėžtumui dėl tolesnės ekonomikos raidos, augant palūkanų normoms, sumažėjus aktyvumui būsto ir komercinio nekilnojamojo turto rinkose, didėja reikšmingos kainų korekcijos tikimybė, kuri galėtų turėti neigiamą padarinių finansų sistemai.</p> <p>Išaugusi geopolitinė įtampa lemia didesnę kibernetinių atakų, tarp jų vis dažniau ir prieš finansų sektorių, skaičių. Sisteminės kibernetinės atakos sistemiškai svarbias finansų įstaigas ar trečiųjų šalių paslaugų teikėjus gali neigiamai paveikti visą finansų sistemą. Išsami informacija apie rizikas finansų sistemai bus pateikta 2023 metų finansinio stabilumo apžvalgoje⁴⁶.</p>		

Šaltiniai: *Finansų ministerija, Lietuvos bankas.*

Sudėtinga kiekybiškai įvertinti Programos 17 lentelėje nurodytų rizikų poveikį valdžios sektoriaus finansams, o rizikų pasitvirtinimo tikėtinumumas vidutiniu laikotarpiu svyruoja nuo žemo iki aukšto. Atsargiai planuojami valdžios sektoriui priskiriami biudžetai sudaro prielaidą mažinti neigiamą rizikų poveikį vidutinio ir ilgojo laikotarpių valdžios sektoriaus finansų tvarumui, jeigu rizikos pasitvirtintų.

Valstybės garantijos

Valstybės garantuojamų paskolų portfelis, naujausiais 2023 m. vasario 28 d. duomenimis, sudarė 1,1 procento BVP. Iš jų su COVID-19 susijusios valstybės garantijų priemonės sudarė 0,4 procento BVP. Atsižvelgiant į 2023 metais numatomas teikti garantijas už garantijų institucijų prisiimtus skolinius įsipareigojimus, dėl studentams teikiamų paskolų, dėl paskolų, teikiamų valstybės investicijų projektams finansuoti ir (arba) naudojamų Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme nurodytų įmonių apyvartinėms lėšoms papildyti, dėl paskolų ir ne nuosavybės vertybinių popierių, naudojamų ekstremaliųjų situacijų paveiktos ekonomikos skatinimo tikslams įgyvendinti ir verslo finansiniam likvidumui didinti, projektuojama, kad valstybės garantuota skola gali padidėti ir 2023 metų pabaigoje sudaryti iki 1,6 procento BVP. Programos 18 ir 24 lentelėse pateiktos didžiausios galimos 2023 metais suteikti garantijų priemonių sumos ir faktiškai iki 2023 m. vasario 28 d. suteiktų garantinių įsipareigojimų duomenys.

⁴⁶ 2023 metų finansinio stabilumo apžvalga, <https://www.lb.lt/lt/lfsb-finansinio-stabilumo-apzvalga>.

18 lentelė. Valstybės garantijos 2023 metais

Garantijų priemonė	Didžiausia galima suteikti 2023 metais garantijų suma		Suteikta garantijų, 2023 m. vasario 28 d. duomenimis	
	mln. eurų	BVP procentas	mln. eurų	BVP procentas
Valstybės garantijos, susijusios su COVID-19	307	0,4	260	0,4
Valstybės garantijos, nesusijusios su COVID-19	901	1,2	570	0,8
Iš viso:	1 208	1,6	830	1,1

Šaltinis – Finansų ministerija.

VII DALIS VALSTYBĖS FINANSŲ DUOMENYS

19 lentelė. Valdžios sektoriaus rodikliai 2022–2026 metais

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	2022 metai		2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
		mln. eurų	BVP procentas	BVP procentas	BVP procentas	BVP procentas	BVP procentas
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (-) (B.9) pagal subsektorius							
1. Valdžios sektorius	S.13	-425,9	-0,6	-2,2	-1,7	-1,4	-0,9
2. Centrinė valdžia	S.1311	-1 538,6	-2,3	-3,0	-2,2	-1,8	-1,3
3. Krašto valdžia	S.1312	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
4. Vietos valdžia	S.1313	132,5	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Socialinės apsaugos fondai	S.1314	980,3	1,5	0,7	0,5	0,4	0,4
Valdžios sektorius (S13)							
6. Visos pajamos	TR	23 943,4	35,8	36,3	36,4	36,2	35,8
7. Visos išlaidos	TE	24 369,3	36,4	38,6	38,1	37,6	36,7
8. Grynasis skolinimas / skolinimasis	B.9	-425,9	-0,6	-2,2	-1,7	-1,4	-0,9
9. Palūkanų mokėjimas	D.41	239,1	0,4	0,5	0,6	0,8	0,9
10. Pirminis balansas		-186,8	-0,3	-1,8	-1,1	-0,5	0,0
11. Vienkartinės ir kitos laikinosios priemonės		114,1	0,2	-0,1	0,0	0,0	0,0
Pajamų straipsniai							
12. Pajamos iš mokesčių (12 = 12a + 12b + 12c)		14 451,8	21,6	21,0	21,4	21,6	21,7
12a. Pajamos iš netiesioginių mokesčių	D.2	7 718,8	11,5	11,1	11,3	11,2	11,1
12b. Pajamos iš tiesioginių mokesčių	D.5	6 729,8	10,1	9,9	10,1	10,3	10,5
12c. Turto mokesčiai	D.91	3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socialinio draudimo įmokos	D.61	6 870,6	10,3	9,9	10,0	10,0	9,9
14. Pajamos iš turto	D.4	280,2	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
15. Kitos pajamos		2 340,8	3,5	5,0	4,7	4,3	3,9
16 = 6. Visos pajamos	TR	23 943,4	35,8	36,3	36,4	36,2	35,8
Pajamos iš mokesčių ir įmokų (D.2 + D.5 + D.61 + D.91 – D.995)		21 287,7	31,8	30,9	31,4	31,6	31,6

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	2022 metai		2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
		mln. eurų	BVP procentas	BVP procentas	BVP procentas	BVP procentas	BVP procentas
Išlaidų straipsniai							
17. Atlygis darbuotojams + tarpinis vartojimas	D.1 + P.2	9 631,1	14,4	15,6	15,7	15,6	15,1
17a. Atlygis darbuotojams	D.1	6 782,3	10,1	10,1	10,1	10,1	10,1
17b. Tarpinis vartojimas	P.2	2 848,8	4,3	5,6	5,6	5,5	5,0
18. Socialinės išmokos (18 = 18a + 18b)	D.6M	9 443,7	14,1	14,7	14,7	14,7	14,6
iš kurių nedarbo išmokos	D.6M	285,1	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4
18a. Socialiniai pervedimai natūra	D.632	1 314,3	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
18b. Socialinės išmokos, išskyrus socialinius pervedimus natūra	D.62	8 129,4	12,1	12,7	12,7	12,7	12,6
19 = 9. Palūkanų mokėjimas	D.41	239,1	0,4	0,5	0,6	0,8	0,9
20. Subsidijos	D.3	1 161,4	1,7	0,8	0,3	0,3	0,3
21. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	P.51G	2 027,0	3,0	4,0	3,9	3,5	3,4
22. Kapitalo pervedimai	D.9	486,4	0,7	0,9	0,7	0,7	0,6
23. Kitos išlaidos		1 380,6	2,1	2,1	2,1	2,0	1,8
24 = 7. Visos išlaidos	OTE1	24 369,3	36,4	38,6	38,1	37,6	36,7

Šaltiniai: Finansų ministerija, VDA.

Pastaba. Dėl apvalinimo pajamų ir išlaidų eilučių suma gali nesutapti su lentelės duomenimis „Visos pajamos“ ir „Visos išlaidos“.

20 lentelė. Valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos pagal nesikeičiančios politikos scenarijų

Rodiklio pavadinimas	Rodiklio reikšmė 2022 metais, mln. eurų	BVP procentas				
		2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
1. Visos pajamos, remiantis prielaida, kad politika nesikeis	23 943,4	35,9	36,8	36,4	36,3	35,8
2. Visos išlaidos, remiantis prielaida, kad politika nesikeis	24 369,3	32,1	36,5	37,8	37,6	36,7

Šaltiniai: Finansų ministerija, VDA.

Pastaba. Rodiklio reikšmė 2022 metais – faktiniai duomenys, o rodiklio procentinė BVP išraiška – parodo pajamas arba išlaidas, eliminuojant atitinkamų metų diskrecinių priemonių poveikį.

21 lentelė. Valdžios sektoriaus skolos projekcijos

Rodiklio pavadinimas	BVP procentas				
	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
1. Valdžios sektoriaus statistinė skola, įskaitant lėšas, kaupiamas refinansavimo rizikai valdyti	38,4	37,8	37,7	39,2	38,6
1.a. Valdžios sektoriaus skola metų pabaigoje, neatsižvelgiant į lėšas, kaupiamas refinansavimo rizikai valdyti	38,4	36,8	37,7	39,2	38,6
2.a. Valdžios sektoriaus skolos pokytis	-5,3	-0,6	-0,1	1,5	-0,6
Valdžios sektoriaus skolą lemiantys veiksniai					
3. Pirminis balansas	-0,3	-1,8	-1,1	-0,5	0,0
4. Palūkanos	0,4	0,5	0,6	0,8	0,9

Rodiklio pavadinimas	BVP procentas				
	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
5. Skolos pokyčio tikslinimas	1,1	0,8	0,2	2,0	0,5
iš jo:					
skirtumas tarp srautų ir įsipareigojimų	–	–	–	–	–
finansinio turto grynasis kaupimas, iš jo privatizavimo pajamos	–	–	–	–	–
numanoma valstybės skolos palūkanų norma, procentais	1,0	1,3	1,7	2,4	2,5
kiti svarbūs veiksniai, lemiantys valdžios sektoriaus skolą	–	–	–	–	–
6. Likvidus finansinis turtas	–	–	–	–	–
7. Grynoji skola (7 = 1 – 6)	–	–	–	–	–
8. Skolos amortizavimas nuo praėjusių metų pabaigos	–	–	–	–	–
9. Skolos procentinė dalis, denominuota užsienio valiuta	–	–	–	–	–
10. Vidutinis skolos terminas	–	–	–	–	–

Šaltiniai: Finansų ministerija, VDA.

22 lentelė. Išlaidos, į kurias atsižvelgiama, vertinant valdžios sektoriaus išlaidų atitiktį SAP išlaidų augimo ribojimo taisyklei

Rodiklio pavadinimas	Rodiklio reikšmė 2022 metais, mln. eurų	BVP procentas				
		2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
1. Išlaidos ES programoms įgyvendinti, visiškai atitinkančios ES fondų pajamas	726,8	1,1	2,4	2,3	2,0	1,7
2. Ciklinės nedarbo išmokų išlaidos	1,0	0,00	0,06	0,05	0,04	0,02
3. Diskrecinių pajamų priemonių efektas	138,1	0,2	-0,2	0,2	0,0	0,0
4. Įstatymų numatytas pajamų padidėjimas	0	0	0	0	0	0

Šaltiniai: Finansų ministerija, VDA

23 lentelė. EGADP subsidijų poveikis valdžios sektoriaus finansų projekcijoms, proc. BVP

Rodiklio pavadinimas	mln. eurų							
	ESS kodas	2020 metai	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
EGADP subsidijos (pajamos)								
EGADP subsidijos, įtrauktos į pajamų projekciją		–	0,0	52,3	505,2	717,6	535,4	288,6
EGADP subsidijų pajamos (pinigų srautų principu)		–	289,1	0,0	801,6	559,9	179,5	269,1
Išlaidos EGADP plano priemonėms įgyvendinti								
Atlygis darbuotojams	D.1	–	–	0,0	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
Tarpinis vartojimas	P.2	–	–	11,9	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
Socialinės išmokos	D.62+D.632	–	–	0,0	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
Palūkanų mokėjimas	D.41	–	–	0,0	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
Subsidijos	D.3	–	–	0,0	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
Einamieji pervedimai	D.7	–	–	0,0	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.

Rodiklio pavadinimas	mln. eurų							
	ESS kodas	2020 metai	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
Kitos išlaidos		–	–	0,1	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
EINAMOSIOS IŠLAIDOS, IŠ VISO		–	–	12,0	229,2	265,5	213,3	120,9
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	P.51g	–	–	40,3	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
Kapitalo pervedimai	D.9	–	–		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
KAPITALO IŠLAIDOS, IŠ VISO		–	–	40,3	276,1	452,1	322,1	167,7
Kitos sąnaudos, finansuojamos EGADP subsidijomis								
Pajamų iš mokesčių sumažėjimas		–	–	–	–	–	–	–
Kitos sąnaudos, turinčios įtakos pajamoms		–	–	–	–	–	–	–
Finansiniai pervedimai		–	–	–	–	–	–	–

Šaltinis – Finansų ministerija.

Pastaba: Rengiamas EGADP plano keitimas, į kurį bus įtraukta EGADP paskola. Vyksta neformalios derybos su EK. EGADP plano keitimas dar nėra oficialiai pateiktas EK, dėl to preliminaros paskolos sumos gali keistis, dar nėra duomenų apie paskolos mokėjimų grafiką. EGADP plano keitimas taip pat apima ir esamų priemonių, finansuojamų EGADP subsidijos lėšomis, pakeitimus, plano papildymą naujomis subsidijos lėšų sumomis, todėl ir EGADP subsidijos lėšų projekcijos keisis.

24 lentelė. Valstybės garantijos 2023 metais

Garantijų priemonė	Garantijų priemonės taikymo pradžios data	Didžiausia galima 2023 metais garantijų suma (mln. eurų / proc. BVP)		Suteikta garantijų, 2023 m. vasario 28 d. duomenimis (mln. eurų / proc. BVP)	
Valstybės garantijų priemonės, susijusios su COVID-19 priemonėmis					
Kelionių organizatorių garantijos	2020 m. liepa	0,0	0,00	0,8	0,00
Portfelinės garantijos, administruojamos INVEGOS	2020 m. birželis	19,1	0,03	19,1	0,03
Individualios garantijos, administruojamos ŽŪPGF	2020 m. birželis	9,9	0,01	12,4	0,01
Valstybės garantijos dėl paskolų ir ne nuosavybės vertybinių popierių, naudojamų ekstremaliųjų situacijų paveiktos ekonomikos skatinimo tikslams įgyvendinti ir verslo finansiniam likvidumui didinti	2020 m. kovas	150,0	0,20	100	0,14
Valstybės garantijos dėl Europos laikinos paramos priemonės nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos, susijusios su COVID-19 protrūkiu, mažinti (SURE) sukūrimo	2020 m. rugsėjis	84,0	0,11	84,0	0,11
Valstybės garantijos dėl Europos investicijų banko, įsteigto Europos garantijų fondo, skirto atsakui į COVID-19 pandemiją	2020 m. liepa	44,0	0,06	44,0	0,06
Iš viso valstybės garantijų, susijusių su COVID-19 priemonėmis		306,9	0,4	260,3	0,4
Valstybės garantijų priemonės, nesusijusios su COVID-19 priemonėmis					
Valstybės garantijos už INVEGOS prisiimtus įsipareigojimus pagal garantijas	–	315,1	0,43	194,4	0,26
Valstybės garantijos už ŽŪPGF prisiimtus įsipareigojimus pagal garantijas	–	194,0	0,26	129,9	0,18

Garantijų priemonė	Garantijų priemonės taikymo pradžios data	Didžiausia galima 2023 metais garantijų suma (mln. eurų / proc. BVP)		Suteikta garantijų, 2023 m. vasario 28 d. duomenimis (mln. eurų / proc. BVP)	
Valstybės garantijos dėl paskolų, teikiamų valstybės investicijų projektams finansuoti ir (arba) naudojamų Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme nurodytų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių apyvartinėms lėšoms papildyti	–	238,2	0,32	143,4	0,19
Valstybės garantijos dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme nurodytų valstybės remiamų paskolų	–	128,0	0,17	90,1	0,12
Valstybės garantijos dėl Tarptautinio rekonstrukcijos ir plėtros banko paskolos, teikiamos iš nuosavų išteklių pagal skubiosios paramos viešųjų paslaugų tęstinumui Ukrainoje užtikrinti paskolos sutartį	–	10,0	0,01	10,0	0,01
Valstybės garantija Europos Komisijai išskirtinei makrofinansinei pagalbai Ukrainai pagal Sprendimą (ES) 2022/1628 teikti	–	13,0	0,02	0,0	0,0
Iš viso valstybės garantijų, nesusijusių su COVID-19 priemonėmis		901,2	1,2	570,1	0,8
Iš viso valstybės garantijų		1 208,1	1,6	830,4	1,1

Šaltinis – Finansų ministerija.

Pastabos:

1. INVEGA – UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, ŽŪPGF – Žemės ūkio paskolų garantijų fondas.
2. Neturint informacijos apie Europos investicijų banko, įsteigto Europos garantijų fondo skirto atsakui į COVID-19 pandemiją, išduotų paskolų, kurioms yra suteikta Lietuvos Respublikos valstybės garantija, sumą, lentelės dešiniajame stulpelyje parodoma visa suma pagal pasirašytą garantijos susitarimą su Europos investicijų banku.

25 lentelė. Su aukštomis energijos kainomis susijusios išlaidų ir pajamų priemonės, proc. BVP

Eilės Nr.	Priemonė	Priemonės taikymo pradžios data	Priemonės taikymo pabaigos data	Priemonės poveikis valdžios sektoriaus finansams (kaupiamuoju principu), BVP procentas				Naudos gavėjai	Priemonės paskirtis / prielaidos
				2022 m.	2023 m.		2024 m.		
				Faktas	Suplanuota 2023 m. biudžete	Projekcija	Projekcija		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Išlaidų priemonės									
1.	Dalinė elektros kainos subsidija namų ūkiams	2022-07-01	2023-06-30	0,6	1,3	0,1	0	Visi namų ūkiai	<p>Valstybė 2023 metų pirmąjį pusmetį skiria subsidiją galutinei elektros energijos kainos daliai, viršijančiai 28 centus už kWh, padengti, o didžiausias subsidijos dydis negali būti didesnis negu 28,5 centu už kWh (2022 metų antrąjį pusmetį buvo dengiama kainos dalis, viršijanti 24 centus už kWh, o didžiausias subsidijos dydis negalėjo būti didesnis negu 9 centai už kWh)</p> <p>Suplanuota suma (6 stulpelis) paremta prielaida, kad elektros energijos kaina rinkoje sieks 391 eurą už MWh. Nauja subsidijos sumos projekcija (7 stulpelis) padaryta įvertinant tai, kad elektros energijos kaina ženkliai mažės (sieks 100–160 eurų už MWh) ir mažės tiekėjų ar vartotojų, elektros energiją išigyančių aukšta, kompensacijų reikalaujančia, kaina, skaičius</p>
2.	Dalinė dujų kainos subsidija namų ūkiams	2022-07-01	2023-06-30	0,5		0,2	0		<p>Valstybė skiria 99 centų už m³ subsidiją gamtinių dujų kainai sumažinti vartotojams, dujas naudojančioms būstui šildyti ar maistui gaminti</p> <p>Suplanuota suma (6 stulpelis) paremta prielaida, kad gamtinių dujų kaina sieks 136 eurus už MWh. Nauja kompensacijų suma (7 stulpelis) projektuojama atsižvelgiant į tai, kad vidutinė gamtinių dujų kaina bus 106,5 euro už MWh (įskaičiuojant faktines 2023 metų sausio–kovo mėnesių ir prognozuojamas balandžio–birželio mėnesių kainas)</p>

Eilės Nr.	Priemonė	Priemonės taikymo pradžios data	Priemonės taikymo pabaigos data	Priemonės poveikis valdžios sektoriaus finansams (kaupiamuoju principu), BVP procentas				Naudos gavėjai	Priemonės paskirtis / prielaidos
				2022 m.	2023 m.		2024 m.		
				Faktas	Suplanuota 2023 m. biudžete	Projekcija	Projekcija		
3.	Dalinė elektros kainos subsidija verslo subjektams	2022-10-01	2023-03-31	0,2		0,01	0	Visi verslo subjektai	Valstybė 2023 metų I ketvirtį skyrė subsidiją pusei elektros energijos kainos (neįskaitant infrastruktūros paslaugų kainos ir PVM), viršijančios 28 centus už kWh, padengti (2022 metų IV ketvirtį elektros energijos kaina, kurią viršijus taikoma atitinkama subsidija, buvo 24 centai už kWh) Biudžete numatyta subsidijų suma (6 stulpelis) nustatyta remiantis prognozuojama elektros energijos kaina – 400 eurų už MWh, o nauja apskaičiuota suma (7 stulpelis) nustatyta remiantis faktinėmis 2023 metų sausio–vasario mėnesių išmokomis ir 2023 metų kovo mėnesio išmokų projekcija.
Pajamų priemonės									
4.	Pagalba namų ūkiams: NPD didinimas	2023-01-01	Įstatyme nenumatyta	0	-0,2	-0,2	-0,2	Tikslinė priemonė, nukreipta į socialiai jautresnes gyventojų grupes, prisidedanti prie gyventojų pajamų augimo.	Skirta darbo jėgos apmokestinimui mažas ir vidutines pajamas gaunantiems asmenims mažinti, prisidėti prie pažeidžiamų asmenų grupių realiųjų pajamų lygio išsaugojimo
5.	Pagalba namų ūkiams: PVM, apskaičiuoto už šilumos energiją ir karštą vandenį, kompensavimas	2022-04-01	2024-04-30 (laikina nustos galioti laikotarpiu 2023-05-01–2023-09-30)	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	Buitiniai vartotojai, iš šilumos tiekėjų gaunantys šilumos energiją gyvenamosioms patalpoms šildyti ir karštą vandenį.	Skirta gyventojams teksiančiai finansinei naštai dėl būsimų sąskaitų už šildymą ir karštą vandenį 2022–2023 metų ir 2023–2024 metų šildymo sezonais iš dalies sumažinti
6.	Pagalba verslo subjektams: Mokesčių atidėjimas	2022-10-07	2023-04-30	0	-0,4	0	0	Finansinių sunkumų turinčios įmonės, jeigu jų 2021 m. energijos sąnaudos sudarė 10 ir daugiau procentų visų	Skirta mokesčių mokėtojų, nukentėjusių nuo energetikos krizės, gyvybingumui išsaugoti

Eilės Nr.	Priemonė	Priemonės taikymo pradžios data	Priemonės taikymo pabaigos data	Priemonės poveikis valdžios sektoriaus finansams (kaupiamuoju principu), BVP procentas				Naudos gavėjai	Priemonės paskirtis / prielaidos
				2022 m.	2023 m.		2024 m.		
				Faktas	Suplanuota 2023 m. biudžete	Projekcija	Projekcija		
								jų patirtų veiklos sąnaudų	
7.	Pagalba verslo subjektams: Lengvatino 9 procentų PVM tarifo taikymas maitinimo paslaugoms	2023-01-01	2023-12-31	0	-0,2	-0,2	0	Maitinimo paslaugas teikiančios įmonės	Skirta prisidėti prie lėčiau po COVID-19 pandemijos atsigaujančio ir energijos kainų augimo paveikto verslo veiklos stabilizavimo ir jo gyvybingumo išsaugojimo
8.	Pagalba verslo subjektams: Lengvatino 9 procentų PVM tarifo taikymas sporto ir atlikėjų paslaugoms	2023-01-01	2023-07-01	0	-0,01	-0,01	0	Sporto renginius organizuojančios ir sporto klubų paslaugas teikiančios įmonės, atlikimo paslaugas teikiantys atlikėjai	Skirta prisidėti prie lėčiau po COVID-19 pandemijos atsigaujančio ir energijos kainų augimo paveikto verslo veiklos stabilizavimo ir jo gyvybingumo išsaugojimo

Šaltiniai: Finansų ministerija, AB „Ignitis“

Pastabos:

- 10 stulpelio 1 ir 2 eilutėse pateiktų elektros ir dujų energijos kainų subsidijų dydžiai nustatyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. gegužės 30 d. nutarimu Nr. 553 „Dėl elektros energijos ir (ar) gamtinių dujų kainos dalinio kompensavimo, skirto elektros energijos ir (ar) gamtinių dujų buitinių vartotojų išlaidoms už suvartotą elektros energiją ir (ar) suvartotas gamtines dujas sumažinti, taikymo“.
- 10 stulpelio 3 eilutėje pateiktų elektros energijos kainų subsidijų dydžiai nustatyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu 2022 m. spalio 26 d. Nr. 1026 „Dėl paramos, skirtos elektros energijos nebutinių vartotojų išlaidoms už suvartotą elektros energiją sumažinti, skyrimo ir administravimo tvarkos“.
- 5 eilutėje nurodytos priemonės teisinis pagrindas – Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas.
- 6, 8–10 eilutėse nurodytų priemonių teisinis pagrindas – Pridėtinės vertės mokesčio įstatymas.
- 6 stulpelio 1–3 eilutes apimanti 888,5 mln. eurų suma buvo numatyta 2023 metų biudžete, neišskiriant šios sumos pagal atskiras, 1–3 eilutėse nurodytas, priemones.
- Dėl 1–2 eilutėse nurodytų priemonių pratęsimo 2023 metų antrajam pusmečiui Vyriausybė priims sprendimą iki 2023 m. liepos 1 d., atsižvelgdama į Valstybinės energetikos reguliavimo tarnybos pateiktą informaciją dėl tolesnės energijos kainų raidos.

VIII DALIS INSTITUCINĖ VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ SĄRANGA

2024 metų biudžeto projektas bus rengiamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos 2024 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių projektų rengimo planu⁴⁷.

Informacija apie nacionaliniais ir ES teisės aktais nustatytas fiskalinės drausmės taisykles ir teisės aktus, kuriais vadovaujantis planuojami vidutinio laikotarpio valdžios sektoriaus finansai, pateikta Lietuvos stabilumo 2019 metų programoje.

Informacija apie žaliojo biudžeto sistemos kūrimą Lietuvoje pateikta Lietuvos stabilumo 2021 metų programoje.

Informacija apie institucinius biudžeto sistemos pokyčius, kuriais siekiama efektyvinti viešųjų finansų sistemą, pateikta Programos IV dalies antrajame skyriuje.

⁴⁷ Vyriausybės 2023 m. kovo 15 d. nutarimas Nr. 155 „Dėl Lietuvos Respublikos 2024 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių projektų rengimo plano patvirtinimo“, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/58e74796c3c111ed924fd817f8fa798e?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=4d3d5117-4bab-4b75-8c65-c47c787e2ba3>.